THE BOOK WAS DRENCHED

UNIVERSAL LIBRARY
OU_204666
UNIVERSAL LIBRARY

OUP—2273—19-11-79—10,000 Copies

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. Accession No.

Author

Title

This book should be returned on or before the date last marked below.

21 JAN 1987

OCT 2001

14 A 1993

శ్రీ
రామకృష్ణ-వివేకానంద

కర్త:

దేశపాండ్యా. విన్నకోట వేంకటరత్నశర్మ

ప్రచురణ:

గీతా ప్రచురణాలయము

దుర్గా అగ్రహారము

బెజవా

—: ఈ నాటకము నందు వచ్చు పాత్రలు :—

1. గదాధరుడు - శ్రీరామకృష్ణ పరమహంస
2. నరేంద్రుడు - వివేకానందస్వామి
3. శారదాదేవి

Checked 190[illegible]

4. హృదయుడు (రామకృష్ణుని శిష్యుడు)
5. సురేశ్ (నరేంద్రుని మిత్రుడు)
6. దేవేంద్రనాథఠాకూరు (బ్రహ్మసమాజ మతగురువు)
7. ఇరువురు బ్రాహ్మణులు
8. ఇరువురు పౌరాణికులు
9. ఇరువురు దొంగస్వాములవాళ్లు
10. ఇరువురు శిష్యురాండ్రు - సుబ్బమ్మ, సూరమ్మ
11. చికాగో సభలో దొరలు, దొరసానులు
12. ఒక క్రైస్తవబోధకుడు
13. ఒక మహమ్మదీయసోదరుడు
14. కాళికాదేవి

శ్రీ వివేకానందస్వామి

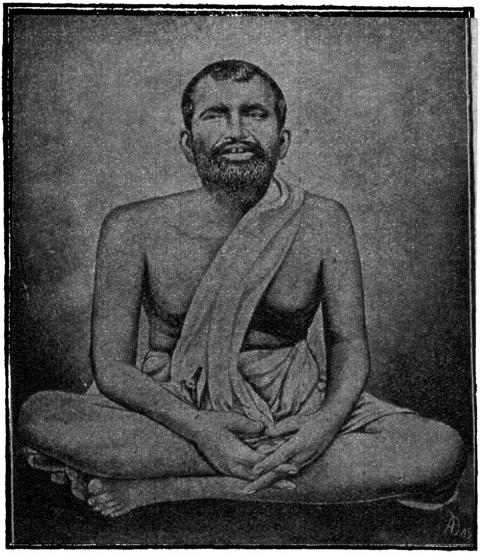

శ్రీ రామకృష్ణ పరమహంస

దేశపాండ్యా విన్నకోట వెంకటరత్నశర్మ

Lecturer on :

Ramakrishna Paramahamsa
Vivekananda Swami
Chaitanya Prabhu
Sri Ramatirtha Swami
Potanna
Tyagayya

Ramayanam
Bharatam
Bhagavatam
Upanishads
Brahmasutras
Bhagavadgita-Bible-Koran

పీఠిక

నాటకరంగము పవిత్రమైనదగుటయు, కవి నటకులు కలసి, సంఘము నెప్పటికప్పుడు సంస్కరించు నాయుధమనియు మన మంగీకరించినప్పుడు, సంఘసంస్కరణమునకు పూనుకొను వారును, సామగ్రియు, ఎట్టివిగా నుండవలయునో యోచింతము.

ముందు కాలప్రవాహమును గమనింపవలయును. సంస్కరణ మనగా కాలప్రవాహమును కొనసాగించుటయే యగును. ఆచార్యపురుషు లందఱు ప్రజల నాయకులైనారై, అట్టిపనికి దగిన వారే యైరి.

నాటకమున యేదియో యొకయో అనుభవమో యుపన్యాసము లుండును. ఆ యా పాత్రలాయా సందర్భానుసారముగా రసపోషణకై పలుకు పలుకులే యుపన్యాసములు. అవి గద్యము గాని పద్యము గానీ, పాటగానీ. కేవల కథాదృష్టియే గలిగినచో, నూటికి ఇద్దరకే రుచించును. - నాటకరచనగానీ, నటనాచాతుర్యము గానీ - అందువలన వ్యక్తికిగాని సంఘమునకుగాని ఆర్థికముగా దెబ్బతగులును. కేవల ఆర్థికదృష్టికి, మనమతములో తావు లేదు. కావున నిటు నటు నుండు నాటకము లెక్కువ వ్యాప్తిలోనికి వచ్చును. కేవలము నటుల ప్రవర్తనలు చక్కగా లేవని, అందువలన సంఘములో నాటకముల విలువ తగ్గిపోవుచున్న దనువారు కలరు. అక్కడ గమనింపవలసినది "కథాదృష్టి" గాని, "ఋషిదృష్టి"గా దందురు కొందఱు. "ఆఋషిదృష్టి"తో చూచినచో, ఆధ్యాత్మిక ప్రచారకులుగాని రాజకీయ ప్రచారకులుగాని, సంఘసంస్కరణోద్యమప్రచారకులుగాని, ఎంతమంది పరీక్ష కాగగలరు!

ఈ నాటకమునందు, దరిద్రులగు, స్వాములు ధనము నిమిత్తమును, ధనమున్న స్వాములు స్థానమానపూజల కొరకును, శిష్యులను, శిష్యురాండ్రను చేర్చుకొని, వారి నెత్తిపై చేయినెట్టి, కొంపలు తీయుట చూపింపబడినది. శ్రీరామకృష్ణుని జీవితము ద్వారా, వాస్తవమగు భక్తి యెట్లుండునో చూపబడినది. వివేకానంద స్వామి ప్రవర్తన ద్వారా, దేశభక్తి మతముయొక్క సామరస్యము తెలుపబడినది. శారదాదేవి సౌశీల్యప్రవర్తనముల ద్వారా, స్త్రీలయొక్క యుత్తేజము తెలుపబడినది.

అన్నిటికంటె ముఖ్యముగా "సర్వమతసామరస్య తత్వము" భగవద్గీతలో శ్రీకృష్ణభగవానునిచే చెప్పబడినది. ఆవిషయమే శ్రీరామకృష్ణ దేవుడు నిరూపించెను. వివేకానందుడు లోకమున కందిచ్చెను. కాని నేడు విద్యాజ్ఞానసమాజము లోక ప్రక్క, శ్రీరామకృష్ణమఠము మొదలగు ప్రక్క, తీవ్రమగు కృషి చేయుచున్నవి గాని చదరంగములో ఈ గ్రంధకర్త చెప్పినట్లు, స్వార్థమున్న రాగానే, అపస్వరాగ్రహము భగ్నమగుచుండును. భాషాజ్ఞానము లేని నటులెట్లు, కొంచెము కష్టించినచో, కవి భావమును, భావమునకు, ఎంతో వన్నె తేగలరు. ఒకొక్కప్పుడు, పద్యము చదువునా నున్నను, ఆరితేరిన నటకుని నోటిలో పడినంతనే శోభనచ్చును. కావున రక్తికొరకు విధమును చెప్పుటకు వీలులేకా మానసిక నాట్యములేక కవి గాధలను. బాహ్యనటనలేని నటునకు గాధలను ఈనాటకము ముందెట్లు నడచునో చూడవలసియున్నది.

శ్రీ రామకృష్ణ - వివేకానంద

రంగము 1

(నరేంద్రుడు Dress చేసికొనుచుండును - సేవకులు పరికరము లందిచ్చుచుందురు).

సురేంద్రుడు:- (ప్రవేశించి) ఓహో! ఏమి యీ నరేంద్రుని దర్జా!

సీ. నెలకు వేలకు వేలు నిలువఁజేసెడు తండ్రి
కావలసిన యిచ్చు కన్నతల్లి
పిలుచుటే తడవుగా వెడలును తనతండ్రి
వెంట టీపార్టీల విందులకును,
కాలుక్రిందఁబెట్టఁ డొక్క నిమేషమైన, సం
చారముల్ మోటారుకారులందె,
మృష్టాన్నభోజనంబె గాక, ఫలహార
ములు, రకరకములు తలచినంత
గీ. వస్త్ర మందిచ్చుట కొఱకు, వస్త్ర మీయఁ
దొడుగుట కొఱకు కాలబూట్ తొడుగ నౌకరుఁడు
భోగభాగ్యాల నిట్టు, తుల తూగుటన్న
పెట్టి పుట్టుటయే సాక్షి పృథివిలోన.

అన్నము లేమి ఆకలిమంటచేతను, వస్త్రము లేమి చలిచేతను, ఉద్యోగములేమి దరిద్రముచేతను బాధపడు పేద వారల కష్టము లిట్టి ధనవంతుల కేమెఱుక!

నరేం—మిత్రమా! నేను వినుచునే యున్నాను. ఏమంటివి?
"పేదవారల కష్టము లిట్టి ధనవంతుల కేమెఱుక" యనియా?
ఈ వాక్యములు మా కుటుంబము పట్ల చెల్లునా?

సీ. నెలకు వేలు గడింప నేర్చెను మా తండ్రి,
నిలువఁ జేయుటకు దా నేర్చినాఁడ?
ఏవేళ నెచ్చోట నే పేద విద్యార్థు
లడిగినఁ ధనము లేదనుట గలదె?
వస్త్రవిహీను లెవ్వరుగాని కనుపింప
స్వైవస్త్ర మర్పించు భాగ్యశాలి
'అన్నమో రామచంద్రా' యను నన్నార్తు
లగుపింప, ననుకంప నరయరాఁడె?

గీ. ఇంత చెప్పంగ నేటికోయీ, వయస్య!
విశ్వనాథుని ధనముతోఁ బెరుగ నట్టి
సంస్థ యేదేనిఁ గలదె? మెచ్చుటను వినవె?
దత్తుల కుటుంబఖ్యాతి కలకత్తలోన!

సురేం—నీ వేమందువో యని యంటినిగాని, మీ కుటుంబ
ప్రఖ్యాతి మా నాయనగారు చెప్పఁగా నెన్నియోసార్లు
వింటిని. సరే, టెన్నిస్ ఆటకు వేళ యగుట లేదా?

(ముందునకు వత్తురు - తెరపడును)

నరేం—బ్యాట్! - (నౌకరు తెచ్చి యిచ్చును.) సురేశ్! దీని
ఖరీదు 250 రూపాయలు!

సురేం—ఆ ధనముతో పేదకుటుంబము ఒక సంవత్సరము
నిశ్చింతగా జీవించును.

నరేం—నీవు విశాల దృష్టి నుపయోగించుటలేదు. దీని ఖరీదు 250. ఈ ధనము ఎందరు కార్మికులు పంచుకొందురో తెలియునా? - ఒస్సిను కోర్టునుండి బ్రాహ్మమందిరమునకు పోవుదము. నీవును వచ్చెదవా?

సురేం—చిన్నప్పుడు సీతారామవిగ్రహపూజలు, పార్వతీపరమేశ్వర ధ్యానములు చేయువాడవట. ఇప్పుడు నిరాకారోపాసనాపద్ధతిలో చేరితివి. ఇంకముందెందుకు జొరబడుదువో, ఎట్లుందువో? ఎట్లుండుటకేమి? ఏబదివేలరూపాయల కట్నముతో రాగల ఒక బంగారువంటి పిల్లతో, మోటారు కారు నెక్కి కలకత్తా వీధులలో తిరుగుదువు. మావంటి మిత్రులకు టీపార్టీ ఎప్పుడో!

నరేం—ఈ వాసన నీ దగ్గఱకుకూడ వచ్చెనా? నా మనస్సా వైపునకే పోవుట లేదోయీ-

గీ. పెండ్లివార్తలటన్నను పెండ్లికట్న
ముల విశేషమ్ము లన్నను గలుగు మోజు
యువకులకు; నాకదేమొ మోజుండదోయి,
ఏమికారణమో వచియింపజాల!

సురేం—మఱి నీచిత్తమెందు ప్రసరించుచుండును?

నరేం—ఏయే మతములు గలవో ఆయా మతములం దెలియఁజేయు గ్రంథము లెన్నిగలవో, ఆయా మతములం బెద్దలేయే యాచారము లుత్పన్న మొనర్చిరో, యేవి జీవి నే దారికి గొనిపోవునో యను జిజ్ఞాసలో రాత్రింబవళ్లేమో

చదువుచుండును. మనసు గ్లాసుపుస్తకములకై పోవనే పోవదు - ఐనను బడిచదువు వలన నేమిలాభము?

సీ. వినయవివేకాది వివిధలక్షణములు
సంభవించునె బడిచదువుచేత
పాపభీతియు దైవభక్తియున్ శీలంబు
సంప్రాప్తములె బడిచదువుచేత
ఇటునటుఁ ద్రిప్పించు నింద్రియ భోగంబుల
నమయింతునా బడిచదువువలన
అజ్ఞాన విధ్వంసమగున? ఘటిల్లునా?
జ్ఞానోదయము బడిచదువువలన

గీ. జీవితమ్మునకేది ప్రశస్తినిడు నట్టి
సత్యమలవడునా? బడిచదువువలన
పుణ్యమా? పురుషార్థమా? పోని చిత్త
శాంతియా? మైత్రియా! బడిచదువుచేత?

నరేం.—ఐనను ఎప్పటి కప్పుడు పరీక్షానుండియు, ప్రథమ తరగతిలోనే యుత్తీర్ణుఁడ నగుచుందును.

గీ. నీ ముఖంబును కన్నులు నీ విశాల
వక్షమును గళమును తీవి పన్నిగోలుల్.
పల్కులును దర్జ నడకలు వర్తనంబు
గాంచ ముందెంత ఘనుఁడవు గాఁగలాడ
వో యటంచు నా మనసునం దూహ వొడము!

నరేం.—అది యెట్లైనను నుండనీ! ప్రస్తుతము కొన్నిను కోర్టునైపునకు మనదృష్టి ప్రసరింపజేతము. రమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు)

రంగము 2

కాళికాలయము - కాళీవిగ్రహము.

(కంఠమున కపాలమాలిక, నడుముచుట్టు బంగారు హస్తములు, క్రిందుగా నున్న ఎడమ చేతిలో ఒక బంగారుతల, కుడిచేయి అభయ ప్రదానము చేయుచుండుట; ఒక చేతిలో కత్తి, కాసెకోక ఆపాద మస్తకం ఆభరణాలు.)

గదాధరుడు సాష్టాంగవందన మాచరించును.

హృదయుడు—(ప్రవేశించి స్వగతము.)

ఆ. వె. ఆ ప్రదేశ మడవి, అర్ధరాత్రి సమయ
మట దిగంబరుండున్నై జపించు
నితడు; చిత్రమయ్యె నిట్లొనర్పఁగ నేమొ
దీని కారణంబు తెలియవలయు.

(ప్ర) ఆర్యా! వందనములు.

ఆ. వె. ఆ ప్రదేశ మడవి అర్ధరాత్రి సమయ
మట దిగంబరుండుగా జపింతు
రేల చిత్రమయ్యె నిట్లొనర్పఁగ హేతు
వేమొ! తెలియఁ జేతురే మహాత్మ!

గదా—హృదయా! నీవు నావెంటనే వచ్చి చూచితివా?

హృద—రెండునాళ్ళుగా వచ్చుటకు భయంపడితినిగాని, నిన్న రాత్రి సాహసించి వచ్చి చూచితిని. మీ ధ్యానవిధానము చూడ నా ఆశ్చర్యభయము లొక్కసారిగనే అంకురించెను. ఆ విషయము తెలిసికొనుటకే ప్రశ్నించితిని.

గదా—అబ్బాయీ! బాల్యమునుండియు మన మెనిమిది కట్టు

త్రాళ్లచే బంధింపఁబడితిమి. అసూయ, అవమానము, గౌర
వము, విద్య, భయము, అభిమానము, కులము, కీర్తి,
యజ్ఞోపవీతము. యజ్ఞోపవీతము నేను బ్రాహ్మణకులమునకు
చెందినవాడనని చెప్పును. తక్కినవారికంటె నే
నెక్కుడను అభిమానమును కల్పించును. ఆ కులాహంకార
మును దూరముగా నుంచుటకై యజ్ఞోపవీతమును దూర
ముగా నుంచుదును. ఇంక వస్త్రమా, మధ్యవచ్చినదేగాని
మొదట రాలేదు. చివర కుండదు. కావున దీనిని తీసివేసితిని.
ధ్యానమైన వెంటనే మరల ధరించి వచ్చుచుందును. కాళీ
మాతను ధ్యానించు నప్పుడును ఆ యహంకార ముండవల
యునా? కాళీమాత కులముల హెచ్చుతక్కువలు
చూడదు. హృదయా! దేవాలయము లోనికి వచ్చి యుండిన
సాధువుల కేమి గావలయునో నీవుపోయి జాగ్రత్తపెట్టుము.

హృద—మీ అమ్మగారు మీ పెండ్లిగూర్చి ఆలోచించు
చున్నారట.

గదా—(స్వ) చావు బ్రతుకులమధ్య నే నున్న విషయము
అమ్మ కేమి తెలియును! (ప్ర) ఆ విషయమున కేమిగాని
పొమ్ము.

హృద—(నిష్క్రమించును.)

గదా—అమ్మా! ఎట్లో నీ సేవచేయుట కీశరీర మర్పడి నందు
లకు నీకు ధన్యవాదము లర్పించుచున్నాను. ఎన్ని కళే
బరములు వ్యర్థములై నశించుటలేదు!! ఈ కళేబర మేనాడో
కొంచెము సుకృతము చేసియుండుటచేతనే, నీ సాన్నిధ్య

మున నుండుట కవకాశ మేర్పడినది. కాని అంతలో నేమి తృప్తిమైనది. ఇల్లలికిన యంత పండువాయెనా? అమ్మా! నీవు దర్శనమీయవా? నాపై నీ కటాక్షము రాదా? రామప్రసాదు మొదలైన మహాభక్తులకు నీ దర్శనభాగ్య మబ్బెనటగద? నీవేల నన్నుద్ధరింపవు? నేనంత అధమాధముడనా? అగుగాక - పాపులపైనగద నీవు ప్రేమ ప్రవర్తింప వలయు? ఇక్కడ నింద్రియ విషయానందముగాని, ధనముగాని, మిత్రులుగాని, సుఖములుగాని నాకక్కఱ లేదమ్మా! వీరందఱును మృత్యుబాధ తప్పింపగలరా?

(అక్కడ నుంచఁబడిన తట్టలోఁచూచి)

ధనమా! నా కక్కఱలేదమ్మా!- వస్తుసముదాయమా! నా కక్కరలేదమ్మా - బిరుదులా! ఛీ! నా కక్కఱలేదమ్మా- రంభలవంటి రమణీమణులా! వలదమ్మా - ఆ కీలుబొమ్మలు - కీర్తిప్రతిష్ఠలా? - హా! హాహా! ఎవరికి కావలెను?- ఇవన్నియు కావలయునని యేడ్చువారి కీయరాదు? నాకెందులకు? - నన్ను మాయలో ముంచకమ్మా!

ఉ. ఈ ధనరాసులీ మణులు నీ నిధులీ బిరుదంబులుఁగా మహా
బాధకముల్; ప్రపంచము నవశ్యము వశ్యముచేయుఁగాక శ్రీ
నాథుని పూజచేసెడు జనంబులకుఁగా బలవద్విరోధముల్
గాథలడంగుఁబెట్టు ధనకాంక్షులకుఁగా దలపోయ నమ్మరో!

నా కొక్కటియే వాంఛ - నీ దర్శనవాంఛయే.

గీ. నీదు పాదారవింద సంసేవనంబె
గాక, అన్యంబు నేయదమ్మా! కరంబు

దివ్యమౌ భవదీయ మూర్తిని నిరంత
రంబు దర్శింపగోరు నేత్రాలు జనని!

అమ్మా! ఇదిగో సాయంత్రమయ్యెను. సూర్యభగవాను డస్తాద్రి గ్రుంకుచుండె. నా ఆయుర్దాయము క్షీణించి పోవుచున్నది. ఇంకను నీదర్శనము లేదు. ఈ అల్పాయుర్దాయముగల మానవుడు, నీదర్శనలాభమును పొందకున్నచో, జీవించి వ్యర్థమేగద! అమ్మా! భవతారణీ! ఈ బ్రతుకు భూమికి బరువు చేయకుము. సత్యాన్వేషణాపరుడ నగు నాకు మార్గదర్శివి గావా? ఒక్కసారి కన్పడవమ్మా! చాలును! ఒక్కసారి మాటాడవమ్మా! చాలును. అభయప్రదానము చేయవమ్మా! కామక్రోధమయ మగు నీశరీరమున నేనుండజాలనమ్మా! అమ్మా! నిజముగా నీ వెందుంటివా? లేదా, కవులు తమ చమత్కారము నుపయోగించి వర్ణించిరా? కాదు - కాదు. నీవు తప్పక యుందుంటయే వాస్తవము. నిన్నిదివఱకు దర్శింప జేసికొనిన రామప్రసాదు మొదలైనవారు, అసత్యవాదులా? నిన్ను చూచియే తీరవలయును. ఆయుర్దాయము క్షణక్షణము నశించిపోవుచున్నది. పోయినది మరల చేకూరదుగద! భగవత్ సాక్షాత్కారమే మానవజన్మకు పరమావధి యని శాస్త్రములు ఘోషించుచున్నవందురు. నే నింకెన్నడు సాక్షాత్కరింపజేసికొనగలను? ఇప్పటికే చాలకాలహరణమయ్యెనే! అయ్యో! అయ్యో! ఎవరు నాకు సహాయము చేయగలరు? ఇంకెవ్వరి నాశ్రయింతును. నే నెట్లాచరించిన, అమ్మకు సంతృప్తి గలుగునో నాకెవ్వరు చెప్పగలరు? అమ్మా! నాగతి యింతేనా?

(హృదయుడు ప్రవేశించును.)

హృద—ఇదేమిపిచ్చి మీకు? ఎక్కడ నైనను విగ్రహము మాట్లాడునా? ఇంత శ్రమపడెద రెందులకు?

గీ. అయ్యయో విగ్రహమ్ము మాట్లాడునేమి?
చెలువరాతిబొమ్మ, కరము చాచునేమి?
అంతకంతకు భక్తి హెచ్చైన కొలది
అంతకంతకు పిచ్చి హెచ్చాయెనేమొ!

పాపము, శరీరము గీచుకపోయెనే! స్నానము చేయుము. ఆహారము గైకొనుము.

గదా—స్నానమా! ఆహారమా! అమ్మదర్శనమే లేని ఈశరీరమునకా ఉపచారములు! ఇంతపిచ్చి యెందులకంటివే! ఒక గదిలో బంగారుకడ్డీలు గలవు. దొంగవాడు చూచుచున్నాడు. మధ్య నొక తెర అడ్డున్నది. ఇంటివారు నిద్రించుచున్నారు. ఇంక క్షణములో తెల్లవారును. అతని మన స్సెట్లుండునో చెప్పుము. తహతహలాడడా? నా గతియు నట్లేయున్నది. అదిగో అమ్మ - దగ్గఱలో - కాని యేమి ప్రయోజనము? పలుకదు. అరగింపదు.

హృ—వ్యర్థప్రయాసము! ఇట్టి పిచ్చివాని పెండ్లికి అయ్యయో యెంతయు బాధపడుచున్నది.

గీ. పెండ్లి గావించెనేని యీ పిచ్చికుదురు
నంచు, ఆ పిచ్చితల్లి భావించుచుండె!

పిచ్చివానికి తమ ముద్దుబిడ్డనిచ్చు
నంత పిచ్చివారుందురే? భ్రాంతిగాక!
(నిష్క్రమించును.)

గదా — నా యొనర్చు పూజలో లోటున్నదా అమ్మా! నా పాపపరిహారము కాలేదా? అమ్మా! నేనింక బ్రతుకజాలను. క్షణ మీ శరీరము ధరింపజాలను. ఇంక నీ శరీర మున్నంత వఱకు నీ దర్శనభాగ్యము కలుగదని తోచుచున్నది. ఈ వ్యర్థపు జీవిత మెందులకు? ఈ కండ లేల పెంచవలయును? ఎన్నియేండ్లింకను పెంచవలయును. దీనిపై నింక శుభదృష్టి పరుపజాలను. ఈ శరీరమును కడతేర్చెదను. మఱొక శరీరమునందా పూజ్యురాలి దర్శనమగునేమో? (అటు నిటు చూచి) అదిగో! ఖడ్గము - సమయమునకు సిద్ధముగనే యున్నది! (ఖడ్గము చేత ధరించి)

గీ. ఇదిగో? ఈఖడ్గమున నిదె, ఇపుడె, ఈ శ
రీర మంత మొందునుగాక! వేఱె దేహ
మును ధరించిన దర్శనమ్ము లభియించు
నేమొ? ఈ వ్యర్థపుం బ్రతుకేల ధాత్రి?

అమ్మా! ఇంక క్షణమాగను - (కత్తితో కంఠము పఱుకుకొనబోవును - కాళికాదేవి సాక్షాత్కరించి చేయి పట్టుకొనును. గదాధరుఁడా యమ్మనుగాంచి, శరీరము మఱచి క్రింద పడును. కాళికాదేవి అంతర్ధానమగును - తెరపడును.)

రంగము 3

కామర్‌పుకూరు గ్రామములో నొక వీధి

పెండ్లిండ్ల పేరయ్య — వివాహాల వీరయ్య]

పే—వీరయ్యా! ఈ నెలలో లాభనష్టా లేలాగున్నవోయి?

వీ—అన్నీ అమ్ముకొన్న అచ్చయ్యగారి కుమార్తె పెండ్లి చేయించాంగాదటోయి.

పే—నాకు తెలియకుండానే? ఆ పిల్లకు 3 ఏండ్లే కాదూ? పెండ్లి కొడుకు ఎన్నేండ్లవాడు?

వీ—యేబదికి తక్కువ. అయితేనేమం! పిడుగు లాగున్నాడు.

పే—అదేమి సంబంధమోయి! మనం డబ్బుకక్కుర్తి పడుచున్నా, కాస్త మంచీచెడ్డ చూడవద్దా?

వీ—ఆయనకు 50000 ఆస్తి గలదు. ఎవరూ తినేవాళ్లులేరు. అంతా ఆ పిల్లదే కాదూ? ఆస్తిచూచే, వాళ్లూ ఒప్పుకున్నారు.

పే—మన చేతిలో ఎంత పడ్డది?

వీ—అన్నీ అమ్ముకొన్న అచ్చయ్య మన కిచ్చేదేముంది? కాని పెండ్లికుమారుండే సంబంధం కుదిర్చినందుకూ, చేయించినందుకు 400 రూ॥ ముట్టచెప్పినాడు.

పే—ఇంతకు ఆయన కెన్నో పెండ్లి?

వీ—అయిదో పెండ్లి.

పే—ఈ పాతకమంతా మనకు చుట్టుకుంటుందోయి! ఇదివరకే గుడిమిగ్రింగే గూటయ్య పెండ్లి మనము చేయించడం,

వాడు పెళ్లి కాగానే చావడం, ఆ పిల్ల ముండా మోసిన తరువాత అల్లరచిల్లరగా తిరగటం, గర్భం అవటం, అల్లరి అవటం, ఈ ముండా జోడూ లేని పెళ్ళి చేసారో, అని ఆ పిల్ల మనల్ని చూచిన చోటల్లా దుమ్మెత్తి పోయటం, జరిగింది కాదటోయి! ఇకనైనా బుద్ధి తెచ్చుకోకపోతే ఎలాగోయి! ఏరయ్యా! మన పిల్లల కటాగ చేస్తామటోయి? గదాధరునికి పిల్లను కుదిర్చాం చూచావా మరి - 5 ఏండ్లు, శారద జయరాంభట్టి గ్రామము, రామచంద్రుని కూతురోయి.

పి—నీ మొగం! నీవు కుదిర్చేదేమిటి? అతనే పిచ్చిలో ఫలానా చోట పిల్ల యుంది. అడగండి, యిస్తారు అన్నాడటగాదూ?

పే—సరే! అన్నాడనుకో! అనగానే అయిందటోయి! మేమంతా వెళ్ళి నచ్చచెప్పి చివరకు పిల్లకు 300 రూపాయల నగలు పెట్టేటట్లు ఏర్పాటు చేసాము.

(దళారి దామయ్య ప్రవేశము)

ద.దా—ఏమిటోయి ముచ్చటిస్తున్నారు?

పే—ఏముంది? గదాధరుని పెండ్లి విషయము.

ద.దా—కుదిర్చినవాళ్ళు మీరు లేరేమయ్యా, లగ్నమయిందలో?

పే—అదేమిటోయి, మేమింకా ముహూర్తం పెట్టలేదే!

ద.దా—మీ ముహూర్తం దాకానా! నిన్న పొద్దున చీవాట్ల శివయ్యగారు జరిపించేసారు. అవసరంగా కావలెనన్నారట.

పి—వాడు మనమీద పార్టీగానుండి సాధిస్తూనే యున్నాడు.

పే—పోనీలేవోయి! ఇందులో చేతులొచ్చేదేమి లేదు.

ద.దా—కానీ చాలదటోయి! ఎంత కావాలి - పోనీలెండి!

మీరు వెళ్ళకపోవడమే మంచిది. రాద్ధాంతసిద్ధాంతాలయినాయి. సమయానికి ఎవరూ నగలు తెచ్చిపెట్టారు. పెళ్ళి కాగానే ఆ నగలు అసలువాళ్ళు తెమ్మన్నారు. పిల్ల నిద్ర పోతూంటే పెళ్ళికొడుకు నగలు ఒలిచి, తల్లికిచ్చి పంపించి వేశాడు. అదేమంటే పిల్లవాడికి పిచ్చిగదా అన్నారు. పిల్లతాలూకువాళ్ళు కోపాలువచ్చి జయరాంభట్ల పిల్లను తీసుకువెళ్ళారు. ఎవరికి ఏమీ చేతులో పడ్డదిలేదు. చివరకు పెళ్ళిళ్ళపేరయ్య మా కొంప తీశాడో అని అల్లరి చేస్తున్నారు వాళ్ళు.

పే—అనుకొన్నంతగా జరుపరోయి పెళ్ళివాళ్ళు. వీళ్ళతో పడలేక చస్తున్నాం. ఈ వృత్తిమానుకోవలెగాని.

ద.దా—మానేస్తే ఎలాగండి? మిద్దెలు మేడలు ఎవరు కట్టిస్తారు? నాల్గు నెలలుగా నాకేమైనా ముట్టచెప్పారటండీ!

వి—మేమేమి సంపాదించినామోయి! నీకుకూడా ఇయ్యటానికి.

ద.దా—లింగయ్యకు పిల్లను కుదర్చాలి, రావోయి పోదాం.

సీ.—లింగయ్య కవరిస్తాగోయి! 70 ఏండ్ల పెళ్లికొడుకు.

ద.దా—నీకెందుకు రావోయి! వేలు గుమ్మరిస్తానంటున్నాడు.

పే—ఇక నేను ఆడుపిల్లలయుసుకు గొంతుకోసి పోసుకోలేనోయి! ఇక ఈ వృత్తి చాలించుకొంటానోయి! ఏ పెండ్లి చేసినా 4, 5 పుచ్చుకొని పండితులు ఆశీర్వచనాలు చేసివెళ్ళడం, మగనాలు ప్రతాను తెగిస్తం. నీ ఫీ బుద్ధి తెచ్చుకొంటున్నాను.

గీ. జన్మజన్మాల కీ వృత్తి నలుపబోను
నలుపువారితో స్నేహంబు నలుపబోను
కడకు తిండికికూడ నక్కడకుబోను
బుద్ధివచ్చెను దామయ్య! బుద్ధివచ్చె.

ద.దా—వీరయ్యగారూ! మీతో చెప్పటం మఱచినాను. సోమ నాధంగారు ఇక్ సాల్ మెంటు పెట్టినారు.

వీ—తెలంపతీశాడు. వీడి మొగాన మొన్ననే 4000 రూపాయలు పెట్టినానోయి.

ద.దా—అంతా యిలాసంపాయించిందేగా! అనుపిల్లలయినురు ఊరికే పోతుందా! మీరుకూడా బుద్ధి తెచ్చుకోండి. రూపాయకు పావలామైన వస్తుందిలెండి.

వీ—నిజం, నిజం. కుదిరిస్తే ఈదూజోదూ యున్నవాళ్ళకి కుదర్చాలి. లేకపోతే నోరు మూసుకోవాలి. 4 రూకలకు కక్కూరిపడటం, మనం అందటి నోళ్లలో పడటం, మళ్ళీ వాళ్ల మొగం మనం చూడలేక పోవడం. బాగాలేదోయి. ఈవృత్తి మానుకొంటున్నాను.

గీ. నేడు మొదలుగ ఈజాడ నేను బోను
చేయు వారితో నేస్తంబు చేయబోను
కడకు కూటికిగూడ నక్కడకు బోను
బుద్ధి వచ్చెను దామయ్య! బుద్ధివచ్చె.

దా—నే నీ గొడవలకు అసలేపోనండి! ముష్టియైనా మెత్తు కొంటానుగాని.

పే—పదండి, ఈ పురాణ మైరాగ్యాల కేమి!

(తెర మొత్తబడును)

10 ఏండ్ల తర్వాత

జయరాంభట్టి గ్రామము

(ఇంట్లో శారద తులసిపూజ చేయుచుండును. తండ్రి రామ చంద్ర ముఖోపాధ్యాయి ప్రవేశము)

శా—(నమస్కరించి) నాయనగారూ! దక్షిణేశ్వర సమాచారము లేమైన తెలిసినవా?

రామ—ఏమున్నదమ్మా! వారీ మధ్య కొన్ని యోగాభ్యాసములు కూడ చేయుచున్నారట. యజ్ఞోపవీతము, పై వస్త్రముకూడ దేహమున నుండుటలేదట. కొందఱు గదాధరునకు పిచ్చియనియు, కొందఱు భక్తివిశేషమనియు చెప్పుచున్నారట. కొందఱు ఇంత జ్ఞాని నెచ్చట చూడలేదనుచుండిరట. భైరవబ్రాహ్మణి యను యోగినివచ్చి, ఆయన అవతార పురుషుడని చెప్పినదట. పంజాబునుండి తోతాపురి యను సన్యాసి వచ్చి నిర్వికల్ప సమాధి పర్యంత ముపదేశమొనర్చి పోయెనట.

శా—నాయనగారూ! అట్టైన నదృష్టవంతురాలనే! వారి శుశ్రూషచేసి జ్ఞానోపదేశము నొందుదును. భార్యకు భర్తకన్న దైవము, గురువు లేరని గదా శాస్త్రములు గాని, పెద్దలుగాని నుడువుట.

రామ—చాలమంది ఆయనకు పిచ్చియే యనుచున్నారట.

శార—నాయనగారూ! నన్నింక దక్షిణేశ్వరమునకు పంపుడు.

ఎట్లున్నను నేను వారిదగ్గఱనుండుటయే గౌరవముకాదా! అమ్మ వలదన్నను సరే! నే నింక ఋణమాగను. ఆయనకు లోకులన్నట్లు పిచ్చియే యైనచో నా చేతనయినంత యుపచార మొనర్చెదను. మఱికొందఱనునట్లు రోగియే యైనచో తీర్చగల సాధనలు నేర్చుకొందును.

గీ. ప్రజల నుడులట్లు పిచ్చియేర్పడిన దేని
సేవలం జేసి వారి రక్షించుకొందుఁ
గాక భక్తియే యయ్యెనా! కరము మోడ్చి
తెలిసికొందును తరియించు తెరువు తండ్రి!

రామ—అమ్మాయీ! రేపు పూర్ణిమకు అనేకులు గంగాస్నానమునకు పోవుదురు. మన బంధువులలో కూడ కొందఱు పోవుదురు. కావున వారితో మనమును పోవుదము. నేను నిన్నచ్చట దిగబెట్టివచ్చెదను. స్థిమితముగ నుండుము. (నిష్క్రమింతురు.)

రంగము 4

అరణ్యము.

(రామచంద్రముఖోపాధ్యాయుఁడు, శారదయు ప్రవేశింతురు)

రామ—అమ్మాయీ! ఇంకను 40 మైళ్ళు నడువ వలయును, ఇప్పటికి 40 మైళ్లు నడచి వచ్చితిమి.

శారద—నాయనగారూ! ఇంక నేను నడువలేని స్థితిలోనున్నాను. జ్వరబాధితురాలనై యుంటిని. ఇంతకును ఆమహనీయుని సేవాభాగ్యము నా కున్నదో లేదో గద. మనతో వచ్చిన

బంధువులు ముందు పోయినట్లున్నారు. మనము కొంచెము విశ్రమింతము.

(ఇరువురు పరుండి నిద్రింతురు - కాళికాదేవి 10 సం॥ముల పిల్లయై వచ్చి శారదకు సేవచేయును.)

శా—(కొంచెము లేచి) అమ్మాయీ ! నీ వెవరి పిల్లవు ? ఎక్కడనుండి వచ్చితివి!

పిల్ల—దక్షిణేశ్వరాలయమునుండి వచ్చితిని. నాకు తల్లి దండ్రులు లేరు.

శా—నీకు పెండ్లి కాలేదా!

పిల్ల—పెండ్లి కాలేదు-కాని బిడ్డ లున్నారు నీవును నా బిడ్డవే. కావుననే నీకు సేవఁజేయుచున్నాను.

శా—మీ మాటలు నా కర్థమువుట లేదు - నేను జ్వరబాధచే శాళజాలక పడియుంటిని.

పిల్ల—జ్వరబాధ నీ కింక యుండదు. నీ నిమిత్తము మీవారు దేవాలయమునందే గలరు. నీ నిమిత్తమై పల్లకీ కూడ రాగలదు.

శా—ఇంత సహాయముచేయుచున్న నీవు నా పాలి దైవమవు గాని పిల్లవు కావు.

పిల్ల—నిజముగా నేను పిల్లను కాను; చూడుము - మూడులోక ములకు తల్లిని.

(కాళీ దర్శన మిచ్చును) (పిల్ల అదృశ్య మగును)

శా—అమ్మా ! వందనములు.

గీ. మూడులోకమ్ము లేలెడు మూర్తివమ్మ
వఘటన ఘటనా సామర్థ్య వఘవినాశి
నద్భుతానంత తేజమ్మ వమ్మ అమ్మ!
బిడ్డపై నెంత ప్రేమ చూపితివి తల్లి!

(కాళికాదేవి అదృశ్యురా లగును)

(శారద మజల నిద్రించును.)

రామ—(లేచి) అమ్మాయీ! ఇంక లేచి ప్రయాణము మెల్లగా సాగింతుమా!

శా—నాయనగారూ! నాకొక చక్కని దృశ్యము లభించెను. కలయో, నిక్కమో చెప్పజాలను. కాళికాదేవి దర్శన మిచ్చి, నా కారోగ్యభాగ్యము చేకూర్చెను. మన ప్రయాణముకూడ సుఖకరముగు నని చెప్పి అదృశ్యురా లయ్యెను.

రామ—(చూచి) అరుగో పల్లికి బోయీలు.

శా—జగజ్జనని కృప. (నిష్క్రమింతురు.)

రంగము ౫

(శ్రీరామకృష్ణుడు కాళికాపూజ చేయుచుండును)

దక్షిణేశ్వరాలయము

(రామచంద్ర ముఖోపాధ్యాయియు - శారదయు ప్రవేశింతురు)
శారద వందనము చేయును.

రామ—ఆర్యా! ఇదిగో తమ అర్ధాంగ లక్ష్మి!

శా—తమ సేవచే ధన్యురాలనై మోక్షమార్గము చూచు

కొనుటకే వచ్చితిని. తమ ఆజ్ఞాప్రకారము కష్ట మనక సాధనలు చేసికొందును.

గీ. ప్రాణనాథ! మీపాదసేవనము నాకు
దాశరథిసేవ, భవదీయదర్శనంబె
జానకీపతి దర్శనోత్సవము; పుణ్య
వశముచేత పుణ్యాత్మ! మీ పత్నినైతి!

రామకృ—ఇప్పుడిచ్చట నున్నది నిన్ను పెండ్లాడిన గదాధరుడు కాడు. ప్రపంచమంతయు కాళికాదేవిగా భావించు కాళీదాసుడు. కావున నీ పత్నీత్వమునకు జలాంజలి యొసంగి, అమ్మవారి సేవ చేసికొనుచుండుము. నీయెడల గల నాముఖ్యమైన బాధ్యతలు నిర్వహింతును.

శా—తమ ఆజ్ఞ—(తండ్రిని జూచి)
నాయనగారూ! నాకేమియు భయము లేదు.

గీ. దేవి కాన్పించె నేమొ? శాసించె సీతకు
దేవి పల్కెడె నేమొ? శాంతించె నిలకు
అమ్మ అక్కున జేర్చి, దా నభయ మిచ్చె
నేమొ! ఈతని మోహనాననం బెనగు శోభ!

మీరు వెళ్లి అమ్మకు మా క్షేమసమాచారములు తెలియజేయుడు.

(రామచంద్ర ముఖోపాధ్యాయ నిష్క్రమించును.)

రామకృ—శారదా! అటు చూచితివా! గగన మెంతనిర్మలముగా నున్నదో.

శా—అవును. అతిస్వచ్ఛముగా నున్నది.

రామకృ—మనస్సుగూడ నంత స్వచ్ఛముగా నిచో ప్రయోజనము లేదు. కామక్రోధాది మాలిన్యములనుండి శుద్ధమొనర్పవలయును - ఆ తటాకోదకము చూచితివా! ఎట్లు కదలకున్నదో!

శా—అవును. అందువలననే వృక్షచ్ఛాయలు స్పష్టముగా గన్పించుచున్నవి.

రామకృ—అట్లే మనస్సుగూడ నిశ్చలమైనచో నీ వెవరో నీవు తెలిసికొనగలవు. - ఆ ప్రొద్దుతిరుగుడు పూవు చూచితివా!

శా—ఔను. దాని చూపంతయు సూర్యభగవానుని పైననే యున్నది.

రామకృ—అట్లే మనస్సంతయు పరమేశ్వరిపై పునకే అహర్నిశలు త్రిప్ప యత్నింపవలయును—హృదయా!

(హృదయుడు ప్రవేశించును.)

రామకృ—పెద్దపీటయు, పూజాద్రవ్యములు తెమ్ము. (హృదయుడు తెచ్చును)

రామకృ—శారదా! ఆ పీటపై కూర్చుండుము.

శా—నా కెందులకో బోధపడకున్నది.

రామకృ—నీకును కాళికా దేవికిని భేదములేదు. నిన్ను పూజింపవలయును. అప్పటికిగాని దేవీపూజాపరుల సిద్ధి సంపూర్ణము కాదు. నీ మన స్సు జగజ్జననియందే యుంచుము. కూర్చుండుము.

శా—(కూర్చుండును. రామకృష్ణుడు శాస్త్రీయముగా పూజించును. శారద తన్మయత్వమును నుండును.)

(కాళికాదేవి సాక్షాత్కరించును)

రామకృ—(వందనము చేసి లేచును)

కాళికాదేవి—నాయనా! దేవీ పూజాపరులు సిద్ధిపొందు టరుదు. నీవట్టి ఘనకార్యమును సాధించితివి.నీకింక సంసార భయము లేదు. లోకశ్రేయస్సునకై ఇతరమతసాంప్రదాయముల సత్యత్వమును అనుభవించి గ్రహించుము. నీ అనుభవము నీ దగ్గఱకు వచ్చువారి కందఱకు నుపయోగించును.

రామకృ—మహాప్రసాదము.

(తెర పడును)

రంగము 6

కలకత్తా పట్టణవీధి

నవనాగరికత సూచించు నరేంద్రుని గది

[నరేంద్రుడు చిరాకు, దీర్ఘాలోచన సూచించు మొగముతో ప్రవేశించును.]

(తనలో)

బ్రిహ్మసమాజములో సభ్యుడుగా చేరి ఏతన్మతము తఱచి తఱచి చూచుచుండినను, ఈ సందేహము నా కింకను తీరలేదు. ఈ బ్రాహ్మసమాజమత గురువులు దేవునికి రూపము లేదని మాటిమాటికి చెప్పుచున్నారు. రూపము లేని వానిని చూచుటే అసంభవము గద! బంగాళ దేశమునం దేమి మహా

రాష్ట్రదేశమునం దేమి, ఆంధ్రదేశమునం దేమి; పాశ్చాత్య దేశములయం దేమి? ఆ యా దేశచరిత్రలు చూచినచో, భగవంతుడు భక్తులకు దర్శన మిచ్చినట్లు స్పష్టముగా కాన్పించుచుండె. అట్లయిన భగవంతునకు రూప ముండవలయును. దీని కంగీకరించిన వీరి వాక్యముల కేమందుము? — భగవంతు డుండెనా? ఆయన దయాసముద్రుడేనా? పక్షపాత రహితుడేనా? ఆయన అంతశ్శక్తి గాడే యైనచో, సృష్టియం దీ భేదము లేల? ఒకడు దరిద్రుడు - ఇంకొకడు ధనవంతుడా? ఒకడు కురూపి - ఇంకొకడు సురూపియా? ఒకడు భిక్షాటకుడు - ఇంకొకడు చక్రవర్తియా? ఒకడు దుఃఖి - ఇంకొకడు సుఖియా! కలవాని కజీర్ణరోగబాధ - లేనివానికి తిండిలేని బాధ - ఇదంతయు భగవంతుని లీల యని వైష్ణవమతము సమర్థించుచున్నది. గంపెడు పిల్లలుగల సంసారము కలిగి, తినుటకు తిండి లేక మలమల మాడెడు సంసారికి ఈ సిద్ధాంతము రుచించునా? పిల్లికి చెలగాటము ఎలుకకు ప్రాణసంకటము వలె నున్నది.

సుఖమా! ఎక్కడి సుఖము? ఎక్కడి సుఖము! తొంబది తొమ్మిది సుఖము లున్నను తృప్తిలేక ప్రతివాడును నూరవ సుఖమునకై ప్రాకులాడుచుండెను. దీనిని బట్టి తరచి చూడ నీ ప్రపంచము దుఃఖమయ మనిగాని, సుఖదుఃఖ మిశ్రమ మనిగాని తెలియబడు చున్నది.

మహా సౌధాగ్రభాగమున హంసతూలికా తల్పమున సఖపరివృతుడై, భోగలాలసు డైన చక్రవర్తియును, సూర్యచంద్రులే దివిటీలుగా గల కుటీరమున వసించు నిరుపేద వాడును,

సౌష్ఠవ శరీరము గల ఉక్కుతునక వంటి బలిష్ఠుడును, పదివేల మంది శిష్యులచే మూడు పూటలు, పాదపూజలు చేయించుకొనుచు తత్త్వమస్యాది మహావాక్యములు తేటతెల్లముగా వినువారి యుల్లములు పల్లవింపజేయు గురుశిఖామణియు, ఎవరి వల్లను భయము నొందకున్నను, కాలానలసన్నిభం బగు మృత్యుదేవతా దంష్ట్రా కరాళవదనమును తలంచినంత మాత్రముననే, గుండెలు తల్లడిల్ల, శరీరము కంపింప, కన్నుల నశ్రుధార గార్చుటకు సిద్ధపడుచుండుట లోకానుభవముగద - మానవునకు నిర్భయత్వ మెట్లు గలుగును? మానవుం డు దుఃఖ పడుట కేనా సృష్టింప బడెను? పంచేంద్రియ జన్యంబులును, ఆద్యంతములును నగు ఈ ప్రాపంచిక సౌఖ్య పరంపరలలో మునిగి తేలుటయేనా దీని గమ్యస్థానము? దుర్గంధభూయిష్ఠమును అసహ్యమును, మల మూత్రముల నిధానము ను అగు [illegible] ప్రవేశమును మరల పొందని మార్గమే లేదా!

(తెరలో) అబ్బాయీ! నాయనగారు పిలుచుచున్నారు!—

ఔను, నాయనగారు పిలిచిన కారణము నాకు తెలియును. చావు బ్రతుకుల సమస్య నిర్ధారించుకొనలేక, నే నల్లాడుచుండ 'వివాహమో వివాహమో' యని వీరు నన్ను నిర్బంధించుచున్నారు. పెండ్లి యట,-చేయుదురట!- పదివేల రూపాయల కట్నమట—ఐసియస్‌కు నన్ను లండన్ పంపించెదరట- వారి యుద్దేశ్యము లన్నియు, నన్ను మృత్యుభయము నుండి తప్పించి, శాశ్వతానందసుఖమును ఇవ్వగలవు కావేలు! పోనిమ్ము, పెండ్లి కంగీకరింతును; అప్పుడు కల్గు భాగ్యమున్నది? నాకు

లభించునవి పారిపంచిక గౌరవమును సంపాదింప గల లౌకిక విద్యాధికృత - ధనము - ఒక పడుచుపిల్ల - నూతన బంధుత్వములు--ఈ విద్యవలన గాని, ధనమువలనగాని, భార్యవలనగాని, నూతన బాంధవ్యమువలన గాని మృత్యుభయము తప్పునా?

సంసారాంధకారారణ్యానలమున బడి దగ్ధుడ నగుట నేను గాని, వారు కారు కద. ఓ భగవానుడా! నీ వాకృ౾డ వున్నచో ప్రపంచసుఖముల వాత నన్ను బడ ద్రోయకుము!

(అలమారలో పుస్తకము తీసి, చూచి విసరివైచి)

చదువువలన భగవంతుని తెలిసికొనుటకు వీలులేదట. మహానీయు లందఱు అట్లే చెప్పుచున్నారు! చదువు లన్నియు పొట్టకూటికే ప్రయోజనకారు లట. జగద్గురు శంకరాచార్యస్వామివారు వివేకచూడామణిలో చెప్పలేదా? 'వాగ్వైఖరీ, శబ్దఝరీ, శాస్త్ర వ్యాఖ్యానకౌశలం, వైదుష్యా విదుషాం తద్వ ద్భుక్తయే నతు ముక్తయే.'

గీ. అటులె పండితు లగువారి అలఘువిద్య
మాటబొంక ముపన్యాస పాటవంబు
శాస్త్రముల యర్థములుచెప్పు శక్తి యెల్ల
భుక్తికేగాని ముక్తికిపోవ గాదు.

(పద్యం కోవూరి పట్టాభిరామశర్మగారిది)

ఓహో! అట్టి విద్యకై జీవితకాల మెంత పాడొనర్చితిని! ఎన్ని వ్యర్థగ్రంథముల సారాంశ మీ బుద్ధిగుహలో ప్రవేశపెట్టితిని. ఎంతధనము - ఆరోగ్యధనము - వ్యయమైనది. (మఱొక గ్రంథము తీసి, చూచి పాఱవైచి) ఒకటియా! రెండా! అన్ని

మత గ్రంథములు చదివి యుంటినే. ప్రకృతి శాస్త్రవేత్తల పరిశోధన లన్నియు గమనించితినే! ఈ గ్రంథములలో నేమున్నది? దేవుడా? దయ్యమా?

(ముందునకు వచ్చును - తెరపడును.)

(వసారలోనికి వచ్చి ఒకవైపు చూచి)

ఆహా! ఏమి ఈ సృష్టి! ఎవని ఆజ్ఞలతో వెఱచి సూర్య చంద్రులు తమ నియమము తప్పకున్నారు! ఎవని ఆజ్ఞలతో వెఱచి, సముద్రుడు తన మేర దాటకున్నాడు. ఎవని ఆజ్ఞలతో వెఱచి ఋతువులు, సక్రమముగ ఫల భండారముల నొసగుచున్నట్లున్నది. ఎవని ఆజ్ఞలతో వెఱచి శ్రోత్రియ బృందములు బ్రాహ్మ ముహూర్తమున లేచి ధ్యాన మొనరించుచున్నారు. ఆతడెవ్వడో? ఎట్లుండునో? ఎక్కడ నుండునో! ఈ విషయము నాకు బోధపఱచువా రెవ్వరు? (ఆలోచించి) ఔను! ఠాకూరు దేవేంద్రనాథు డున్నాడు గద - విద్యావంతుడు - పేరు ప్రతిష్ఠలు గలవాడు - ఆధ్యాత్మికచింతాతత్పరుడు - శిష్య బృందమును సంపాదించినవాడు - ప్రజలుగూడ నీ మహనీయుడు తెలిసినవా డందురు. వారి దర్శనము చేసి భగవంతుడున్నాడో, లేడో తెలిసికొందును గాక.

(తెరలో) నాయనా! భోజనమునకు రారా! వేళ యైనది! భోజనమా! వేళకు భోజనమైనచో కుమారుని మెడల తల్లికి సంతృప్తి! నా మనోవ్యథ, అమ్మకేమెఱుక ? ఈ వ్యథాగ్నిని మాతృ ప్రేమరసము చల్లార్పగలదా?

గీ. తన కుమారుడు; వేళ కింతగ భుజించి
నెలకు కొంత సంపాదించి నిలువఁజేసి,
పిల్లలఁ గనుచున్న తృప్తియగు తల్లి
కమ్మ కుండునా! కొడుకు మోక్షాభిలాష!

ఈ విషయమున మాతృ మెనరికి వారే ప్రయత్నింప వలయు నని శ్రీకృష్ణప్రభువు చెప్పలేదా! భగవద్గీతలో—; జగద్గురువు శంకరాచార్యస్వామి వివేకచూడామణిలో పల్కలేదా! - మహర్షి దేవేంద్రనాథ ఠాకూరు వారి దర్శనమునకై పోయెదను.

(నిష్క్రమించును - తెర మొత్తబడును.)

తోటలో శ్రీరామకృష్ణుడు

ప్రపంచమునందలి జీవరాసు లంటయు పరమేశ్వరుని బిడ్డలై యుండ ఇందు బాహ్యులగు వారుందురా! పరమేశ్వరుని విశ్వరూపము వదలి చీమయైనను వేరుగా నుండగలదా! అమ్మ ఆజ్ఞానుసారముగా క్రైస్తవమత ప్రవక్త యగు యేసు క్రీస్తు దర్శనమునకై సాధింతును.

ఓ మహాప్రవక్తా! నీ పరిశుద్ధ జీవితముచే వాతావరణము శుద్ధమయ్యె. నీ అఖండబ్రహ్మచర్య దీక్షచే లోకంబుల కాదర్శకుఁడ వైతివి. నీ పరమశాంతప్రవృత్తిచే అజాతశత్రుండ వైతివి. నీవును, నీ పరలోకములో తండ్రియు నొకటియే యని అద్వైత సిద్ధాంతమును వెదజల్లితివి. మహానుభావా! నా కొక్కసారి దర్శన మీయరావా! నా సత్యానుభవ వృక్షంబునకు నీరు పోయవా!

గీ. దర్శనంబీయ రావ! శుద్ధ మగు మూర్తి!
వేడుకొందను నన్ను దీవింప రావ!
పాప పరితాపమును తలమోపికొంట
నీదు సహజస్వభావము నిర్మలాత్మ!
(యేసు సాక్షాత్కరించును)

శ్రీరా—ఓహో! యేసు! ఆ విశాలవక్షస్థలము, సుందర నాసిక. [illegible] ఆర్యా! ఏమని తమ సందేశము:

యేసు—[illegible]! అన్ని మతములలో నొకే సత్యమున్నదనియు, ఏ మతమునైనను చక్కగా సర్ధము చేసికొని, జీవించిన ప్రభు ప్రియపాత్రులగుదు రనియు, మతవైషమ్యములు వలదనియు, లోకమునకు చాటుము! ఈ మహత్తర సందేశము మీ మూలకముగ లోకమున బడయవలయు నని లోకప్రభువు వారి యాజ్ఞ (అంతర్ధానమగును)

శ్రీరామ—ఇం! ఇస్లాము మతమునందలి సత్యసందేశమును ఆచరణమునందు చూచుకొందును. అల్లాహో! అక్బర్! (నమాజు చేయును) (మైమరచి యుండును.)

హృదయుడు—(స్వ) ఏమి! ఈ మహాత్ముడు మైమరచియున్నాడే.

శ్రీరా—(లేచి) ఆహా! ఈ మతమునందును ఆ నిరాకార పర బ్రహ్మానుభవమే గోచరమయ్యెను. సత్యమను మహామ్నాదీయ మతమునందును ఒకటిగనే యుండెను!

హృద—తా మిప్పుడు తురికమత మవలంబించిరా!

శ్రీరా—హృదయా! మతము లన్నియు అన్నిమార్గములు. ఏమార్గమున బోయినను సక్రమముగా పోయినచో సత్యము గోచరించును. అందు సందియమే లేదు. ఇదంతయు నమ్మ కృపచేఁ దెలియనయ్యె. హృదయా! పొమ్ము. పూలు సిద్ధము చేయుము. (హృ—నిష్క్రమించును.)

కాళికా—(సాక్షాత్కరించి) ఇదంతయు ధారవోయుటకు — సర్వమతసామరస్యానుభవామృతమును పంచి పెట్టుటకు. అర్హత గలవానిని నేనే నీ యొద్దకు పంపుదును. నీ కా విచార మేల?

శ్రీరా—ధన్యుడను జగజ్జననీ! ధన్యుడను.

(తెర పడును)

రంగము 7

తోటలో శ్రీరామకృష్ణుడు

(స్వగ) శ్రీరామకృష్ణాద్యవతారమూర్తు లందఱును తన రూపమే యని అమ్మ చెప్పుచున్నది. అదిగాక వారి సాక్షాత్కారము గావలయు నన్నచో వారివారి రూపనామముల యందే మనస్సు ధారణచేయు టావశ్యక మనియును అమ్మ చెప్పినది. దీని యథార్థము ననుభవములో చూడవలయును. ప్రస్తుతము శ్రీకృష్ణధ్యానముచేయుదును. (ప్రకాశముగ)

సీ. శ్రీకృష్ణనామంబు చిన్మయానందంబు
శుభదంబు సుఖదంబు సురుచిరంబు
శ్రీకృష్ణనామంబు జీవనాధారంబు
చెలువంబు లలితంబు శ్రీకరంబు

శ్రీకృష్ణనామంబు చిత్తశాంతికరంబు
భవబంధపతనంబు పావనంబు
శ్రీకృష్ణనామంబు ప్రేమైక ధామంబు
మామనోహరణంబు మానితంబు

గీ. ఉద్ధవాక్రూర భీష్ములు బద్ధవైరు
లైన శిశుపాల, కంస, ధరాధినాథు
లఖలగోపాంగనామణు లద్భుతముగ
చేరి రా మోక్ష మీ నామచింతనమున!

ప్రభూ! గోపాలకృష్ణా! నీ దర్శనభాగ్య మిప్పించి గీతా సార ముపదేశించవా? - ఓ వృక్షములారా! మా గోపాల కృష్ణుని జాడ నెఱుంగరా!

గీ. నల్లనగువాడు నగుమోమునఁ జెలంగు
వాడు వాడని కమలపుష్పముల నేత్ర
ములు గలట్టివాడు మురళి పూనువాడు
చల్లని కటాక్షమాలికల్ చల్లువాడు.

ఎన్నడో! ప్రభుదర్శనము.

(శ్రీకృష్ణుడు సాక్షాత్కరించును)

శ్రీరామ—(సాష్టాంగ వందనము చేయును)

శ్రీకృ—రామకృష్ణా! నీ అనన్యభక్తి అసాధారణ మైనది. నా గీతాసారమే నీ రూపమున మూర్తీభవించె. అంత్యకాల నా నామస్మరణమే జీవులకు సులభసాధనోపాయంబు. సర్వ మతసామరస్యమే నా ఆదేశము. ధన్యోసి.

శ్రీరామ—ధన్యుడను.

(శ్రీకృష్ణుం డటు లంతర్థాన మగును)

(హృదయుడు ప్రవేశించును)

హృద—ఆర్యా! ఎవ్వ రటు పోయిన వ్యక్తి?

శ్రీరా—శ్రీకృష్ణప్రభువు.

హృద—తమకు దర్శన మిచ్చెనా? ఆశ్చర్యము!

శ్రీరా—అనన్యభక్తి చేసిన వారి కెవ్వరి కీయలేదు! హా కృష్ణా!
నన్ను విడనాడితివా? - (మూర్ఛిల్లును)

హృద—వీరు మహాత్ములనసి పిచ్చిలో పడిరి. ఈ పిచ్చి ఎప్పటికి
వదలునో తెలియదు-నేను పోయి పువ్వులు కోసి తెత్తును.

(నిష్క్రమించును)

శ్రీరా—స్వగ) ఇప్పుడు శ్రీరామచంద్రమూర్తి దర్శనమునకై
ధ్యాన మొనరింతును.

శా. భక్తత్రాణపరాయణుండ వని, నిన్ బ్రార్థించుచున్నాడ నా
సక్తిన్, సంసరణంపు సౌఖ్యముల నాసల్ చేయ లేశంబు; నే
యుక్తుల్ సేసి బరిత్ప్రాప్తి చేయు పని నాకెట్టోచనా ధ్యాసినై
ముక్తిన్ గోరుదు; రామ! తావకకృపాంభోరాశిఁ దేలింపవే!

(శ్రీరామచంద్రుడు సాక్షాత్కరించును)

శ్రీరా—ధన్యుడను. (సాష్టాంగదండ మొనర్చును.)

శ్రీరామ — రామకృష్ణా! ధన్యుడవు - ధర్మబద్ధ మగు జీవితము
లనే, నేను ప్రేమింపగలను - నేను చెప్పుటకు గాక, చేసి
చూపించుటకే వచ్చితిని - చూపించితిని.

(శ్రీరామచంద్రమూర్తి అటు లంతర్ధాన మగును)

శ్రీరా—

సీ. మొలకనవ్వులవాడు ముద్దు మొగమువాడు
మెదుట గాన్పించె వా డిప్పు డేడి!
నీలదేహమువాడు నీలంపు టుంగరాల్
ముంగురుల్ గల మోహనాంగు డేడి!
చిఱుతగజ్జెలకాళ్ల చిందులు ద్రొక్కెడు
చిన్నారి పొన్నారి చిఱుత డేడి!
వాంఛించినంతనే వాత్సల్యమున నను ద
ర్శన మిచ్చు నా రామచంద్రు డేడి!
గీ. నా యొసర్చిన పాపసంగలన మేమొ
నా నిధానంబు; నా రతనాలపేటి
నా మురువు; నా ప్రాణువు; నన్నుగన్నతండ్రి
ఎందు నున్నాడొ! దా నిప్పు డేల చనెనో?

(హృదయుడు ప్రవేశించును.)

హృద—అయ్యా! ఆ ఆలాపన మేమి! అటు పోయినవా రెవరు!

శ్రీరా—శ్రీరామచంద్రమూర్తి—నా ప్రభువు -

హృద—నే నప్పుడే తలంచితిని. మీకు మాటల పిచ్చిపట్టు నని.
అమ్మగారికి పూజసేయు వేళ కాలేదా!-

శ్రీరా—ఔను - మఱచితిని - అమ్మ! - జగజ్జనని! - కాళీ
మాయి! - కాళీమాయి! - (తన్మయుడగును.)

హృద—నేను పోయి పూవులు తెత్తును.
(నిష్క్రమించును) (తెరపడును.)

రంగము 8

దేవేంద్రనాథ ఠాకూరు శిష్యులకు బోధించుచుండును.

దే—విద్యార్థులారా! మీరు బాల్యమునుండియు భక్తి నభ్య
సింప వలయును. అందులకు సత్సాంగత్యమే ప్రథమ సోపా
నముగ తలంపవలయు. నాయనా! సురేశ్ భగవద్గీతలోని
8 వ అధ్యాయములోని 9 వ శ్లోకమును చదువుము.

సురేశ్—"కవిం పురాణ మను శాసితార
మణోరణీయాంసమనుస్మరే ద్యః,
సర్వస్య ధాతార మచింత్యరూప
మాదిత్యవర్ణం తమసః పరస్తాత్.

దే—దాని అర్థమును చెప్పుము.

సురేశ్—భగవంతుడు సర్వజ్ఞుడు. అనాదిగా నున్నవాడు. జ్ఞాన
స్వరూపుడు. అణువులలో అణువు. గొప్ప పదార్థములలో
గొప్పపదార్థము. చింతించుట కలవిగాని రూపముగలవాడు.

దే—చూచితిరా! విద్యార్థులారా! అట్టి భగవంతునికి రూప
కల్పన చేయుటచే హిందూమతమునం దనేకములగు
విగ్రహారాధనలు బయలుదేఱినవి. ఈ కారణమున మా

విగ్రహ మిట్లుండు ననీ, మా విగ్రహ మట్లుండు ననీ, మా దేవుడు తక్కువ యని, మా దేవు డెక్కువ యని ప్రజలలో కలహములు ప్రారంభమై అజ్ఞానము వృద్ధి యగుచున్నది. ఐకమత్యము చెడుచున్నది. మన మందఱ మొకే భగవంతుని బిడ్డలము. కులభేదములు, జాతిభేదములు ఛేదించవలయును. భగవంతుని దృష్టియం దందఱు సమానులే. స్త్రీలకు పురుషులతో పాటు విద్యనేర్పించి సమానహక్కులు పొందించుటకు పాటుపడవలయును. మా జీవితములు దేశ సేవకై యర్పించుడు. బ్రహ్మకృపా హి కేవలమ్!

అందఱు—బ్రహ్మకృపా హి కేవలమ్! (లేచి నిల్వబడుదురు)

(నరేంద్రుడు వచ్చి నమస్కరించును)

దే—ఓహో! నరేంద్రుడు వచ్చినాడే! విద్యార్థులారా! ఇతడుక్కుతునక వంటివాడు. ఏయే మతమునందుగల, ఏయే గ్రంథకర్తలు రచించిన ఆధ్యాత్మిక గ్రంథములన్నియు నీతడు చదివియుండెను. సూక్ష్మగ్రాహి.

నరేం—మహర్షిసత్తమా! నా జీవిత మిప్పుడొక గొప్ప సమస్య నిర్ధరించుకొనలేక చిక్కులో బడియున్నది. నా సందేహములు తమరు తీర్చగలరను ఆశతో వచ్చియుంటిని. తెలుపమందురా!

దే—నాయనా! అందులకు సందేహ మెందులకు!

నరేం—Mahasaya! Have you seen God?

మహాశయా! తమరు భగవంతుని చూచియున్నారా!

దే—(నిర్ఘాంతపడి, స్వస్థచిత్తుడై) my boy! you have got yogi's eyes! నాయనా! నీకు యోగదృష్టి కలదు లే!

(నరేంద్రుడు నిరాశాసూచకమగు వదనముతో ముందునకునచ్చును - తెరపడును.)

ఇదేమి ప్రత్యుత్తరము? ఆధ్యాత్మిక విద్యాప్రపంచమున స్వేచ్ఛావిహార మొనర్చు మహనీయుడనియు, అద్వితీయపాండితీ శేముషీధురీణు డనియు, భారత దేశమున నమోఘమగు పేరు ప్రతిష్ఠలు సంపాదించినవాడనియు, సాధనాపరంపరలలో రాత్రిం బవళ్లు మునిగి తేలిన వైరాగ్యశిఖామణియనియు, భగవత్ సాక్షాత్కార మొందిన మహనీయు డనియు గంపెడాశతో వచ్చి తినిగాని నా ఆశలన్నియు విఫలములు లయ్యెను.

ఇంతటి మహనీయుడే భగవద్దర్శనము చేసితి నని ధైర్య ముగ చెప్పజాలనప్పుడు తదితరులమాట చెప్పనలయునా? ఇచ్చటకు వచ్చినందువలన భగవంతుడున్నాడో లేడో యను ప్రశ్న నన్ను బాధించుచున్న దేగాని, నాకు చిత్తశాంతి కలుగ లేదు. 'భగవంతుని నేను చూచితిని' అని ఏ మహనీయుడైనను చెప్పిన తరువాత గద సాకారుడో నిరాకారుడో యని ప్రశ్నించుట? ఆయన నెవ్వరు చూచినవారే లేరా? లోకము గొడ్డు పోయినదా? ఆయన యునికియే అబద్ధమా? అబద్ధమని పూర్వపు మహాత్ము లెవ్వరును చెప్పియుండలేదు. అనేక పరిశోధ నలు చేయుచున్న పాశ్చాత్యశాస్త్రవేత్తలును, తమ కందరాని విషయము లెన్నియో గలవని నొక్కి వక్కాణించుచున్నారు. —ఈ విషయమై వారు మాత్రమేమి చెప్పగలరు?

(సురేశ్ ప్రవేశించును)

సురేశ్—అరే! నరేన్! అట్టి పెద్ద ప్రశ్నలను మనము పెద్ద వారిని వేయవచ్చునా? కొంచెమైన మనిపించుకొనదు?

నరేన్—మిత్రమా! వారు భగవంతుని చూచితినని గాని, చూడలేదనిగాని స్పష్టముగ, నిర్భయముగ చెప్ప వచ్చును గదా.

సురే—పదిమందిలో చూడలేదని చెప్పినచో అవమానము, అగౌరవము. చూచితినని చెప్పినచో చూపించుమందురు. కావున వారు యుక్తిగ తప్పించుకొందురు. పోనీ! పేరుగల స్వాములనేకులు గలరు. వారిని కలసికొందువుగాని రమ్ము. వారు నీ సందేహము తీర్చగలరేమో చూచెదము.

నరేన్—నరే పద—(నిష్క్రమింతురు) (తెర యెత్తబడును).

రంగము ౨

కలకత్తాలో వీధి

లక్ష్మీ మందిరము

పరబ్రహ్మానంద స్వాములవారు, శిష్యురాండ్రు, సుబ్బమ్మ, సూరమ్మ, ఇతరులు కూర్చుండురు.

స్వాములవారులేచి:—

పూజ్యులగు గృహస్థులారా! ఆత్మసోదర సోదరీమణులారా! పరమానంద స్వరూపులారా! శుద్ధచైతన్య స్వరూపులారా! హిమాలయ పర్వతములలో అనేక సంవత్సరములు తపస్సుచేసిన ఒక ఋషిపుంగవుని కటాక్షముచే నాకు లభించిన ఒక మహామంత్రమును అందరికి యుపయోగార్థమై వినియోగ

పడుచున్నాను. ఎవ్వరెవ్వరు ఋణబాధలు తొలగిపోవలయు నని తలంచుచున్నారో, ఎవ్వరెవ్వరు తమ ఆడుబిడ్డల పెండ్లిండ్ల నిమిత్తము కట్నములకై ధనాభావముచే బాధపడుచుండిరో ముఖ్యముగా నట్టివారిని కటాక్షించుటకొఱకై కొండలలో తపస్సు చేయవలసిన నేను మీ మధ్యకు వచ్చియున్నాను. నా విషయము నేను చెప్పుకొనినచో ఆత్మస్తుతి యగును. నాకు భగవత్ సాక్షాత్కారమైన సంగతి మా శిష్యురాలు సుబ్బమ్మకు చక్కగా తెలియును.

సుబ్బమ్మ—(లేచి) అయ్యలారా! అమ్మలారా! మన అదృష్టమువలన స్వాములవారు మనకు లభించినారు. ఇపుడు స్వాములవారు లక్ష్మీపూజ చేయుదురు. వారు చెప్పరు గాని బిడ్డలులేనివారికి బిడ్డలు పుట్టించెదరు. లక్ష్మీదేవిని స్వాములవారు స్వయముగా నలంకరింతురు. మీ మీ ఆభరణము లన్నియు తీసియుండు. రేపు మఱల మీ ఆభరణములు మీకు నచ్చునపుడు మీ కోర్కెలు సిద్ధింప గలవు.

(స్త్రీలు ఆభరణములు తీసియిత్తురు.)

పురుషుడు—మా యిల్లాలు వచ్చుటకు వీలులేదు ఆభరణములు తెచ్చి నేనీయవచ్చునా? దానికి సంతానవాంఛ హెచ్చు.

సుబ్బమ్మ—అందుకు సందేహమా! తక్షణము తెమ్ము. పూజజరుగు చుండును.

(పురుషుడు నిష్క్రమించును.)

(అమ్మవారికి స్వాములవారు పూజచేయుదురు.)

సుబ్బమ్మ— నాయనలారా! లక్ష్మీపూజ పూర్తియైనది. స్వాములవారి పద్ధతులు చెప్పుచున్నాను వినుడు. భగవద్దర్శనము కావలసినవారు రెండువందల రూపాయలిచ్చి రశీదు పుచ్చుకొనుడు. జ్యోతిర్దర్శనము కావలసినవారు 1000 రూపాయలు తెచ్చియిచ్చి రశీదు పుచ్చుకొనుడు. స్వాములవారు క్రొత్తగా ఒక యేర్పాటుచేసియున్నారు. ఎవరైనను 200 రూపాయలిచ్చి చచ్చివచ్చో వారికి దాని వడ్డీతో శ్రాద్ధమునుపెట్టుదురు. వారు పరమపదించిన తరువాత వారి శిష్యులే ఆ శ్రాద్ధమును పెట్టుదురు. స్వాములవారికి మతభేదమేమాత్రములేదు. వైష్ణవమతము పుచ్చుకొనదలచినవారికి చక్రాంకనములు చేయుదురు. అందులకు 75 రూ॥ మాత్రమే పుచ్చుకొందురు. ఈ సొమ్ము వారు మతమునకై యుపయోగింతురు. వారికి సొమ్ముకక్కుఱలేదు. ప్రస్తుతం మఠములలో ఎలక్ట్రిదీపములు, విసనకఱ్ఱలు పెట్టించవలయును. 116 రూ॥ ఇచ్చినవారు పాదపూజచేయవచ్చును. ఇట్టి స్వాములవారు మఱల దొరకరు. వారెన్నో దినాలిక్కడ నుండరు.

పురుషుడు—(ప్రవేశించి) ఇవిగో నగలు. సుబ్బమ్మగారు.

1 అమ్మ—ఇవిగో సమ్మా నగలు.

ఒకడు—మా దొక పాదపూజ.

1 అమ్మ—మాకు జ్యోతిర్దర్శనం.

నూరమ్మ—మాకు భగవద్దర్శనం. ఇవిగో 200 రూపాయలు.

ఒకడు—మమ్మల్ని గురుబిడ్డల్నిచేయండి సుబ్బమ్మగారు.

సుబ్బమ్మ—(సాష్టాంగ నమస్కారముచేసి లేచి) అందఱు నమస్కారముచేయండి. చేసి ఇండ్లకుపోయి రేపు దయచేయండి. వారు నిష్ఠలో కూర్చుందురు. పూజయైనదని సంకోచము వలదు. మీ రిచ్చిన నగలు పూజలో చేర్పించెదను.

(అందఱు నమస్కరింతురు)

(తెరపడును) (తెరముందు)

(ప్రవేశము) సూరమ్మ—అయ్యో! నాకొంప పోయిందో! నా నాలుగువందల రూపాయలు స్వాములవారి పాలపెడితినో! శంకరాచార్యగారు మాకిరి బంగారపు పుసికాయలు కురిపిస్తానన్నాడో! సుబ్బమ్మ మాయలో పడిపోయినానో! ఈమాయ ముండాకొడుకు నాకెక్కడ దాపరించాడో!

(సుబ్బమ్మ ప్రవేశించును)

సూరమ్మ—సుబ్బమ్మ తల్లీ నాకొంప తీసేస్తివే! పిల్లపెండ్లి చేసుకొందామను కొన్నానే!

సుబ్బమ్మ—సూరమ్మా! నేనుకూడ ఏ స్వామిని నమ్మేదాన్ని కాను. ఏడీ మాయలో పడ్డానే! - వచ్చిన దాంట్లో భాగమిస్తానంటే డబ్బుకక్కుర్తిపడి, అన్నివిధాల చెడిపోయినానే - నన్నుకూడ టోపీలో పడవేసినాడే - అందఱు వచ్చి మాయింటిమీాద పడ్డారే! నన్ను కాస్తదాచవే సూరమ్మ - ఏళ్లు చంపేటట్లున్నారే!

1 పురు—(ప్రవేశించి) స్వాములవారిని ఖయిదులో పెట్టారు.

సూ—నగలు దొరకినవా పుల్లయ్యా!

1 పురు—కొరడా దెబ్బలుకొట్టే సరికి, నగలు పాతేసిన జాగా చెప్పాడు - పోలీసులు తెప్పిస్తున్నారు.

సుబ్బ—చల్లనిమాట చెప్పావు. సూరమ్మా! రావే పోదము.

(సురేశ్ నరేంద్రులు ప్రవేశింతురు)

నరేం—అయ్యా! భగవంతుని చూపించగల స్వాములవారు వచ్చి యున్నారట - ఎచ్చట నున్నారో చెప్పగలవా!-

1 పురు—అయ్యా! స్వాములవారు వచ్చి లక్ష్మీపూజంటూ చేసి, నగలన్నీ దోచుకొని పోయిరి. ఇపుడు పోలీసులు వారిని పట్టుకొన్నారు. దేవుణ్ణి చూపిస్తానని వందలకు వందలు పట్టుకుపోయారు దేవుడులేడు దయ్యములేదు.

సురే—ఔరా! కాలమహిమ! నరేంద్రా! స్వాములను నమ్మే కాలము కాదుసుమా! మతమునకనో, పాదపూజకనో, పాఠశాలకనో, దేశోద్ధరణకనో, నెపము పెట్టుకొనివచ్చి ప్రజలను మోసముచేసి పోవుచున్నారు. ఇదే వార్లకు వృత్తియైనది శిష్యులకు కమీషనిచ్చి ధనమున్న శిష్యురాండ్రను చేర్చుకొనుచు దేవుణ్ణి చూచినట్లుగా నటింపుచు కొంపలు దీయుచున్నారు! వీళ్ళనుగూర్చి ప్రభుత్వం శాసనం చేస్తే బాగుండును.

నరేం—అందరు నట్లుందురా?

సురే—అట్లుకాదోయి! పెద్దపేరు, పెద్దమతము ఉన్నదంటే పెద్దదొంగన్నమాట.

నరేం—మనము వచ్చినపని కాలేదుగద.

సురే—ఆ వీధిని ప్రచండ శాస్త్రులుగారు పురాణము చెప్పు చున్నారట, వారు దేవుని చూచినారేమో కనుగొందము పద.

నరే—తక్షణమే పోవుదము రమ్ము.

(సురేశ్ - నరేన్ - నిష్క్రమింతురు.)

(సుబ్బమ్మ సూరమ్మ — ప్రవేశింతురు.)

సుబ్బమ్మ—సూరమ్మా! మంచిశాస్త్రుల్లుగార్ని చూచుకొని మనము ఉపదేశం కావలెనమ్మా - పాములలోనైనా మెలగవచ్చునుగాని స్వాములలో మెలగలేమమ్మా.

సూరమ్మ—కాదే! మంచి ఆచార్యులుగార్ని చూచుకొని ఉపదేశం చేసుకోవాలని ఉందే - పద వెళదాం.

(నిష్క్రమింతురు - తెరమొత్తబడును.)

రంగము 10

ప్రచండశాస్త్రిగారు పురాణకాలక్షేపము చేయుచుందురు
(రంగాచార్యులుగా రర్థము చెప్పుచుందురు)
కొందఱు కూర్చుందురు - కొందఱు వచ్చుచుందురు

ప్రచండ—క. మఱలుపు మనియెడు కర్తయు
మఱలించెడు గోపకులును మఱలెడి క్రేవుల్

రంగా—ఆ ప్రకారముగ బ్రహ్మదేవుని మోసకృత్య మెఱిం గినవాడై శ్రీకృష్ణపరమాత్మ అఘటన ఘటనా సమర్థుడు గావున తక్షణమే గోవులను గోపకులను సృష్టించి నటువంటి

వాడై తానే కర్తయై నడుపుచు ...... (కృష్ణా కృష్ణా యని పడును. అందరు సేవచేయుదురు! లేచును)

వినేవాళ్లు—ఆచార్యుల వారికి కృష్ణ సాక్షాత్కారమైనది. ఇదంతయు, భక్తుడని మనమనుకొని శిష్యులుగా చేరుదుమని పన్నిన యెత్తుసుమా.

పరిచండ—ఆచార్యులవారూ! ఇక్కడ కృష్ణుడు సృష్టించుట కాదు అంతయు తానే అయినట్లు రూపకల్పన జేసెను.

వినేవాళ్ళు—శాస్త్రులుగారికి అద్వైతవాసన, ఆచార్యులవారికి ద్వైతవాసన.

పరిచండ—అపరోక్ష సాక్షాత్కారమే కాదటండీ ఉపనిషత్తులు భాగవతము ఘోషిస్తున్నది.

రంగా—శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ విభవావతారమై.

(సుబ్బమ్మ - సూరమ్మ ప్రవేశింతురు)

సు—శాస్త్రులవారిక్కి కుండనాలు చేయించి యిచ్చింది నీవే కాదటే సూరమ్మా.

సూ—నా మొఖం! ఆయనకు ప్రాప్తియున్నది. ముట్టినది. ఆచార్యుల వారికికూడ 50 రూపాయల సొమ్ము ముట్టింది.

సు—ఆచార్యులవారిక్కి ఉంగరం చేయించి యిచ్చిందికూడా నీవేనా! ఎంతబాగుందే ఉంగరం తీసుకున్నమంటూ.

సూ—ఊరకే యిచ్చామేమిటి! చక్రాంకితాలు చేయించుకొని యిచ్చాం, శాస్త్రులుగారిక్కి ఉపదేశం చేయించుకొని యిచ్చాను.

సు—ఇదేం మతమే - అద్వైతులదగ్గఱ ఉపదేశము ద్వైతుల దగ్గఱ చక్రాంకితములు.

సూ—ఆచార్యులవారు దేని కదే యన్నారు. శాస్త్రిలుగారు కూడ ధర్మాలేదన్నారు.

రంగా—సూరమ్మా! కృష్ణపరమాత్ముని చూడని కన్ను లెందులకు!

సూ—తమ కటాక్షం వలన దాసురాలు గూడ......

సు—ఎప్పుడే—ఎప్పుడే?

ప్ర.చండ—పురాణం జరగనీయండి - తరువాత చెప్పకోవచ్చు- మధ్య మధ్య మాట్లాడకండి. గురుబిడ్డలే మాట్లాడుచుంటే తక్కినవారి మాట చెప్పవలయునా?

(నరేంద్రుడు సురేశ్ ప్రవేశించి కూర్చుందురు)

రంగా—అంత శ్రీకృష్ణపరమాత్మ అందఱను నిర్మించి నటు వంటివాడై - "కృష్ణా, కృష్ణా" యని పడును.)

వినేవాళ్లు—హారతి ఈయండి - ఆచార్యులవారు - పడ్డారు.

(హారతి తరువాత - ఆచార్యులవారు లేచి కూర్చుందురు)

నరేం—మిత్రమా! మనము వచ్చిన పని తీర్చుకొనుట మంచిది.

సురే—శాస్త్రిలవారు! మా స్నేహితుడొక విషయమడుగ వచ్చునా?

రంగా—ఒకటి గాదు సందేహాలన్నీ తీర్చుకో వచ్చు.

నరేం—శాస్త్రిలవారు తమ రెంతవఱకు చదువుకొన్నారు.

ప్ర.చండ—నాకేమిటి-ఆచార్యులవారికేమిటి - మాయిర్వురకు భాష్యశాంతి అయింది - చిత్తశాంతి అయింది.

సూ—వారిప్పుడు - పరివ్రాజకంలో ఉన్నారు.
నరేం—తమరీశ్వరకునిగాని, లేదా ఒకరికి గాని భగవత్ సాక్షాత్కారమైనదా!
సూ—వారు చూడక పోవటం యేమిటి!
ప్ర.చండ— } నిరుత్తరులై నిశ్చేష్టులగుదురు.
రంగా— }
సూ—గురువుగారు! చెప్పండి చూచామని. భయపడతారెందులకు?
రంగా—(నెమ్మదిగా) సూర్యమ్మా! చూపించుమంటే తంటా గాదూ?
సూ—(తెల్లపోవును.)
(నరేంద్రుడు - సురేశ్ ముందుకు వత్తురు.) తెరపడును -
నరేం—మిత్రమా! వచ్చినపనియైనది. నా ఆశాలత కాలవాలము దొరకునట్లు కన్పించుటలేదు.

గీ. సృష్టిలోపల నొకఁడు నేని! లేఁడా!
పరమపురుషుని చూచిన పండితుండు!
భక్తులందైనను, మఠాధిపతులయందు
నైన పేర్గాన్న గురువులయందునైన!

సురే—మఠాధిపతులను కలసికొందువుగానిరమ్ము. చూపించెదను.

గీ. ఎందఱో మఠాధిపతులు నింకెందఱేని
గలరు పీఠాధిపతులు లోకమ్ము గొడ్డు
పోయినదె! వెదకుదము సల్మూలలందు
పట్టుదల లేక కార్యసాఫల్య మగునె!

నరేం—ఎవరువారు! గొప్పవారేనా?

సురే—నే సేవించినవారిపేర్లు చెప్పుదును వినుము-- అనిత్యానంద స్వాములవారొకరు; శుద్ధప్రణవానంద స్వాములవారొకరు; చిత్ చిత్ ఆనంద గగనస్వరూపానందస్వాములవారొకరు; అరవస్వాము లొకరు; తస్కరానందస్వాములవారొకరు; ఆడ మళయాళస్వాములవారు. అందఱు ఉద్దండులలాగే కబుర్లు చెప్తారు. ఎప్పుడూ వారివెంట పది మంది ఉంటారు.

నరేం—నరే పోవుదముపద - నిష్క్రమింతురు.

(ఒకవైపునుండి సుబ్బమ్మ - సూరమ్మ ప్రవేశింతురు.)

సూ—సుబ్బమ్మా! పాములతోనైనా ఉండవచ్చునుగాని స్వాములతో మెలగలేమే!

సు—ఏమే! అలాఅంటావు?

సూరమ్మ—పరబ్రహ్మానందస్వామి, ప్రచండశాస్త్రులు, రంగాచార్యులు, వీరి బండారాలు బయటపడ్డతరువాత అనిత్యానందస్వాములవారిని ఆశ్రయించితినే.

సు—నీ అదృష్టం. ఎప్పుడూ స్వాములతో సాంగత్యమే నీకు!

సూ—ఈ లోకంఅంతా అనిత్యంఅని చెప్తూనే నా దగ్గఱ 400 రూపాయలు లాగివేసినాడే! ఇప్పుడు ఉత్తచేతులతో పోతే పలకరించడుకూడాను. తరువాత శుద్ధప్రణవానంద స్వామిదగ్గఱ చేరానే!

సు—ఆయన జ్ఞానోపదేశం బాగా చేస్తారటకదూ!

సూ——ఏంబాగూ, బండలు- వెళ్ళినకాణ్ణుంచి మఠంఅంటాడు. ఫలహారాలంటాడు. పోనీకదా అని 4000 రూపాయలు ముట్టచెప్పానే! ఇంకా వాడిమొహంలో సంతృప్తికనపడదు.

సు——పోనీ గృహస్థులకుడబ్బుకాని వీళ్లకుడబ్బెందుకే సుబ్బమ్మా.

సూ——మనకోసమే. మన్ని వుద్ధరించేందుకే సగం. తక్కిందివాళ్ళ సుఖంకోసం అయినా సూరమ్మా! రెండుపన్యాసాలు చెప్పగానే విని మనల్ని విమానం ఎక్కిస్తారని నమ్ముతాం. మొన్న తన్కరానందస్వామి ఏం చేసాడో చూసావూ? బిక్షకని ఇంటికిపిలిస్తే భేదభావంపోవాలని మావదినెమీద చేయివేసాడుటే! ఏడిజ్ఞానం ఎలాఉందో చూశావూ! నల్గురు మొగాళ్ళకు తెలిసి తన్ని పంపించారు.

సు——ఏమి స్వాములే. అసహ్యమువుడుతుంది. గృహస్థులు చాపలమీద - స్వాములు హంసతూలికాతల్పములమీద - గృహస్థులకు గంజి, స్వాములకు సేమ్యాపాయసాలు - గృహస్థు కాలినడక, స్వాములకు మోటారుకార్లు- గృహస్థు 1-0-0 గుడ్డ, స్వామికి 20 రూ॥ శాడీ! మనంతట మనం పుస్తకం చదువుకుంటే అన్నీ తెలుస్తాయి. సూరమ్మా! నువ్వు ఎంతమంది గురువులకో పాదపూజ చేసివిగద - ఒకనిదగ్గఅనైనా గురులక్షణము లున్నవటే!

సూ——ఆ ముక్క వాళ్ళనడిగితే కొండంత కోపం - సముద్రం అంత తాపం - ఇంకో చిత్రముందే! స్వాములలో స్వాములకే అసూయలు, ద్వేషాలు. ఒకరిశిష్యుల్ని ఒకరు తమ

దగ్గరకు రప్పించుకోవడం - అందులకే స్వాములకు గడనక ఉపదేశాలకు రేట్లుకూడా పెట్టారు.

సు—రేట్లమాట వినలేదే! ఎలాపెట్టారు?

సూ—పావలాయిస్తే పరిపూర్ణం చెపుతారు. అణాయిస్తే అచలం చెపుతారు. చెప్పితే నువ్వు నమ్ముతావో నమ్మవో - ఈమధ్య అరవస్వాములవారు వచ్చి అరకప్పుకాఫీకి అచల బోధ చేసి వెళ్లారు. స్వాములకు, మొగాళ్లలో, కానీ యిచ్చేవాళ్లు లేక, ఆడవాళ్లనే శిష్యురాండ్రుగా చేర్చుకొనుచున్నారు. వంటకు, సేవకు అన్నింటికి పనికి వస్తూ డబ్బుకూడా యిస్తారని. ఈమధ్య ఒకస్వాములారు పెళ్లాన్ని చూడంది ఉండలేక పోయ్యేవాడు. ఇదంతా సుబ్బమ్మా! స్వాములంటే ఆమడదూరంలో వుంటున్నానమ్మా!

సు—ఏదైనా అనుభవం మీదగాని తెలియదు మరి, - అన్నీ అచ్చుపుస్తకాల్లో ఉన్నాయిగాదూ!

సూ—ఆడమళయాళ స్వాములవారిని చూచావుటే!

సు—లేదమ్మా! ఆయనలో విశేషమేముంది?

సూ—చూస్తే తెలుస్తుంది.

సు—నీకు నచ్చాడుటే! నీకు ఒకమాత్రం వాడూ నచ్చడుగా.

సూ—భక్తియున్నవాళ్లకు వైరాగ్యం బోధచేస్తారు. ఈ రెండూ వున్నవాళ్లకు జ్ఞానబోధచేస్తారు. ఈమూడు వున్న వాళ్లకు తత్వబోధ చేస్తారు. ఈ నాలుగూ వున్న అర్హత గలవారికి దేవుణ్ణి చూపిస్తారు. నీకు తోచినంత యిచ్చు

కుంటే చాలును. పాదపూజ చేసి గురువుగా వొప్పుకోవాలి మరి. లక్ష్మమ్మ అదృష్టం చూశావుటే? కొడుకుల్లేకపోతే మోక్షం లేదని చెప్పి, గురువు కొడుకును కూడ కనిపించాడే!

సు:—ఏంచేస్తుంది. మొగుడు 70 ఏళ్ళవాడు?

సూ:—ఐహికం, ఆముష్మికం రెండూ యిస్తున్నారే - గురువులు!

సు—స్వామిఅన్నవాడిదగ్గర తలవంచనని ఒట్టుపెట్టుకున్నాను

సూ—అన్నిచోట్లా అలావుంటే ఎలామరి! రేపు స్వాములవారికి పాదపూజ జరుగుతుంది చూద్దుగానిరా. ఆ సమయములో వారు ఈ లోకములో ఉన్నట్లు కనబడరే!

సు—ఆ సమయములో సూదిపుచ్చుకొని గుచ్చితే.

సూ—తప్పుకాదుటే!

సు—గుచ్చినా తెలియదే! అదేగా సమాధిలో వుండటము. ఇంతవర కెవరూ అలాగుచ్చి పరీక్షచేయలేదు నీవు సాహసము చెయ్యాలి - పోదాంరా - పొద్దుపోయింది.

(నిష్క్రమింతురు.)

(నరేంద్రుడు - సురేశ్ ప్రవేశింతురు)

సురే—సురేంద్రా! స్వాములందరును "దేవుని చూచితిరా" అనిన వెంటనే నిర్విణ్ణులై పోవుచున్నారోయీ.

నరేం—అనిత్యానందస్వామి, శుద్ధప్రణాహానందస్వామి, అపరరాజరాజేశ్వరీస్వామి, తన్కారానందస్వామి, బ్రహ్మానందగిరిస్వామి, ఒకరా, ఇద్దరా పదిమంది మొదలు వెయ్యిమంది శిష్యులవరకు బోధచేస్తున్న స్వాములను చూచితివి గద.

సీ. మఠమున్న స్వామిని, హఠమున్న స్వామిని
మేడలుగలస్వామి, మిద్దెస్వామి
పొట్టిస్వామిని, మరిపొడుగైన స్వామిని
నడ్డమ్ము పెరిగినయట్టి స్వామి
మగశిష్యులున్నట్టి, మరియు స్త్రీ శిష్యురాం
డ్రున్న స్వాములగాంచి యుండలేద
కాషాయ శాటీలు గట్టిన ప్రతిస్వామి
దండంబు ధరియించు దండిస్వామి

గీ. లలితముగ మహావాక్యముల్ తెలియునటుల
బోధలను జేయుచున్నట్టి పూర్ణబోడి
స్వాములంగూడ నడిగి వేసారినాడ
దైవమును చూచితి నటన్న ధన్యుడేడి?

సురేశ్ — నీ వడిగిన స్వాములందరును ఇడ్లీ, కాఫీ స్వాములు, సాంబారు స్వాములు, గారెల స్వాములు, తైరువడ స్వాములును, వారు నిత్యమును చూచేది శిష్యుల ముడుపులు — ఒక్కమహనీయుని మాత్రము చూడవలసి యున్నది.

వారే! ఆడమళయాళస్వాములు. అంతటితో నీ పిచ్చియూ తీరిపోవును

నరేం—సరే పోయివచ్చెదము. (నిష్క్రమింతురు.)

(తెరయెత్తబడును)

రంగము 11

(ఆడమళయాళ స్వాములవారు పూజాపీఠముపై నుందురు-క్రొత్త వస్త్రమునుగప్పి శిష్యులు, శిష్యురాండ్రు హారతులిస్తూ - పాదపూజలు చేస్తూ పాదతీర్థం పుచ్చుకొని - అష్టోత్తరం చెబుతూవుంటారు. కొందరు కూర్చుందురు.)

సు—సూరమ్మా! చూడవే! వారు సమాధిలోకి వెడుతున్నారు.

సూ—కాదే! ఒకకన్ను తెరిచీ తెరవ నట్లున్నది చూడు. పాద పూజలో పెట్టే డబ్బు, శిష్యులు కొట్టివేస్తారేమో నని అరకంట చూస్తున్నారే! సమాధి కాదే!

సు—తప్పు. అలా అనకు - ఇప్పుడు వారు యిక్కడ లేరు.

సూ—నేను పూవులు పాదములపై వేస్తున్నట్లుగా నటించి, సూదిపెట్టి పరీక్షించి గుచ్చుతాను. ఒళ్లు తెలిసింది, లేంది, తెలుస్తుంది - ఇదంతా మోసమే, సుబ్బమ్మ తల్లీ.

(నరేంద్రుడు, సురేంద్రుడు, ప్రవేశం)

నరేంద్రుడు— సురేంద్రా! మంచి స్థానమునకే వచ్చితిని.

(శిష్యులు మంత్రపుష్పమును చెప్పుచుందురు)

1 శి—అందరు నిశ్శబ్దముగా నుండుడు. గురువుగారిప్పుడు భగ

వంతునిపై మనస్సు లగ్నముచేసి ప్రపంచమును మరచి యున్నారు.

సూరమ్మ—(చల్లగా సూదితో గుచ్చును.)

ఆ. సా—(ఉలికి పడి ప్రక్కకు చూచుకొనును.)

సూ—(సుబ్బమ్మ నవ్వుదురు.)

సరేం—అయ్యా! తమరు దేవుని చూచియున్నారా!

ఆ. సా—(నిర్విణ్ణు డగును.)

(శిష్యులు ఒకరిమొగము ఒకరు చూచుకొందురు.)

సురేం—ఈ దొంగ వేసము లెందుకు? శిష్యులను మోసము చేయుటెందులకు? కష్టపడి చెమట ఓడ్చి, కూలివని చేసి సంపాదించుక బ్రతుకరాదు? ఇంతమంది శిష్యుల, అమాయకుల ధనమును కొల్లగొట్టుచుంటివే! ఇంతమంది శిష్యులు పాదపూజచేయుటా! వారికన్న గొప్పదనమేమి? నీ దగ్గర గురువులక్షణము లున్నవా? ఎందరు శిష్యులను పరీక్షించి నావు? ఎందరు శిష్యులు నిన్ను పరీక్షించినారు? వచ్చిన వారికి స్నేహితునివలె నాల్గు మంచి మాటలు చెప్పిన చాలదా? నీకు తెలిసినది చెప్పిన చాలదా? ఈ ఆడంబర మంతయు మోక్షమునకేనా? ఒక్కనికి జ్ఞానబోధ చేసిన నీ జన్మ ధన్యముగాదా! ప్లీడరుదగ్గఱ పార్టీలవలె, నీ జంజాట మేమి? శంకరాచార్యుల కెందరు శిష్యులున్నారు? శంకర సాంప్రదాయమని గుండెలు కొట్టుకొందురే! నీ శిష్యుల యెదుట నే నిట్లు మాట్లాడుట నీకు కష్టముగనే యుండును. తలవంపుగనే యుండును. నీవంటి ఒక్క సన్న్యాసికైనను

అవశ్యకముగ నుండిన ఇప్పటికి వేలకువేలు బాగుపడి యుందురే!

నరేం — సురేంద్రా! మనము వచ్చిన పని కాలేదు! ఈ విమర్శనము మన కెందులకు! ఎవరిపొట్టతిప్పలు వారివి. పోదము పద.

(నరేంద్రుడు, సురేంద్రుడు, ముందునకు వత్తురు)

(తెరపడును)

నరేం — అట్లడుగుట మంచిపని కాదని నాకు తోచును. మనమే పనికై వచ్చితిమో అది చూచుక పోవలయును. ఒకరికి బోధించుటకు మన కర్తవ్య మేమున్నది.

సు — అదేమోకాని శిష్యులకన్న గురువులు, గురువులకన్న శిష్యులు ఎక్కువై పోతున్నారోయి! గురువులను గూర్చి, మతాలనుగూర్చి గవర్నమెంటువారు శాసనం చేస్తే బాగుంటుందోయి!

నరేం — అదంతయును మనకెందుకుగాని మహనీయులలో పేర్గాంచిన ఒక్కడైనను దేవుని చూచితినని చెప్పలేనపుడు దైవమున్నాడో, లేడో యను సందేహము ప్రబలమగుటకు సందేహమేమి! ఆయా మతములలో గల గ్రంథములను చూచితివిగద. మతములు దేవుడున్నాడనియే చెప్పుచున్నవి. వీరందరు సాధనలు చేయనివారేనా! వ్యర్థముగా జీవితమును గడపి కేవలము ధనార్జనాపరులై, కీర్తికాములై, సుఖజీవనాపక్తులై, వీరందరు భూమికి

బరువగుచుండిరా! సృష్టిక్రమము చూచినచో, సృష్టి విలాసము చూచినచో, దీనినంతయు సక్రమముగా నడిపించువా డొక డుండియే తీరవలయు నని తోచకమానదు.

సీ॥ మాతృగర్భముఁ జొచ్చి మఱి మూత్రముల మధ్య
మనియుండ గోరునా? మానవుండు!
ఏదైవమో శక్తియో దరిఁజేరి క
డింది బలమున నెట్టినను గాక!
పుత్ర మిత్ర కళత్రములు నీ శరీరము
విడి చేన గోరునా వృద్ధుడైన!
ఏదైవమో, శక్తియో దరిఁజేరి క
డింది పాశమున నీడ్చినను గాక!
గీ॥ అట్టివాడెందు నున్నాడో? అట్టి శక్తి
యేదో? చూచినవార లెందెందుగలరో!
చూచుటకు మార్గమే లేదో? చూడరాదో?
వాని లీల లెఱుంగ నెవ్వానికౌనో?

ను—నరేంద్రా! నీవు నిరాశపడవలసిన పనిలేదు. ఒక విషయము జ్ఞాపకమునకు వచ్చినది. నీవును జ్ఞాపకము చేసుకొనుము. మొన్న మన కింగ్లీషుపాఠము చెప్పుటకు వచ్చిన కాలేజి ప్రిన్సిపాల్, దేవుని జూచిన మహానీయుడు, దక్షిణేశ్వరాలయములో నున్నాడని చెప్పలేదా!

శె—అవునవును. పేరు కూడ చెప్పినారోయి!

న—ఔను! ఔను! రామకృష్ణ పరమహంస యని వారి పేరు చెప్పిరి.

సు—ఇంకేమి? అక్కడకుఁ బోవుదము.

న—అతఁడు పిచ్చివాఁడని ప్రజలు చెప్పుకొనుట వినలేదా?

గీ॥ అతని చూపులుఁ బల్కులు, నతని నడక,
లతని చేష్టలు, పద్ధతు, లతని వస్త్ర
ధారణము, విహారము లసాధారణము ల
టంట! పిచ్చివాడని ప్రజలాడ వింటి!
అతడు మనకెట్లు సహకారి కాఁగలఁడు?

సు—చూడనిదే మన మే అభిప్రాయమును స్థిరపరచుకొన
రాదు.

న—నీవు వల్కినది యథార్థమే!

గీ॥ చూడకయె కొందరుఁ మాటలాడఁబోక
కొందరుఁ వినకయె మరికొందరుఁ ప్ర
జల్, ధరిత్రిపై వార్తలన్ జాటుచుందుౄ!
ఎవుడు ప్రత్యక్షముగ గ్రహియింప మేలు!

సు—వారి దర్శనము తప్పక చేయవలసినదే, అతఁడు మహ
నీయుఁడు గానిదే మన ప్రిస్సపాలు పలుకునా?

న— పోవుదము రమ్ము.

(నిష్క్రమింతురు.)

రంగము 12

శ్రీరామకృష్ణుడు, శారద, కాళీమాయికి పూజచేయుచుందురు.
(సురేంద్రుడు, నరేంద్రుడు, ప్రవేశింతురు.)

శ్రీరామ—చాపమీద కూర్చుంకుడు. మీలో నెవరైనను
పాడగలరా?

సురే— మా నరేంద్రుడు చాలా చక్కఁగా పాడగలఁడు.

శ్రీరా— మీ రందరు కలకత్తానుండియే వచ్చి యున్నారు గద; ఏదీ ఆ పిల్లవానిని పాడు మను, విందము.

నరే—

మ. మనసా! నీజననస్థలం బెచట! సామ్రాజ్యంబు పాలించు, కే
నినిగానీ; పలుచోట్ల త్రిప్పెదవు; నీ నిర్భాగ్యతన్ చూచినం
తన దాక్షిణ్యము కల్గు! పుట్టినయెడన్ దత్యార్థ సంపత్తి నిం
డిన యట్లుండును. సౌమ్య! నీ వచట కే నిర్భీతిమై చిత్తమా!

రా—(స్వగతము) ఓహో! ఎట్టి ఆనందమయ వాక్యములు నాకర్ణంబుల బడియె. ఇట్టి సుధామయంబులగు పల్కులెవ్వరైన యిన్నినాళ్ళుగా నా చెవిని బడవేసిరా? ఈ బాలుండు సిద్ధుండని తోచుచున్నది. (ధ్యానించి) తెలిసె; తెలిసె; ఈతండు సాక్షాత్ శంకరాంశ సంభూతుండు; మానవోద్ధారణకై వచ్చిన మహనీయుండుగాని, సామాన్యుండు గాడు; ఈతనిశక్తి నీత డెఱుంగని స్థితియం దున్నాడు. కానిమ్ము.

గీ. ఇతని చూచిన మాత్రన నేమొ గాని
ఇతని వినినంత మాత్రన నేమొగాని
ప్రొద్దు తిరుగుడు పూవు సూర్యునకు నెట్లొ
అటులె నా చిత్త మీతని యందె తిరుగు.

(నరేంద్రుని చేయిపట్టుకొని ప్రక్క వసారాలోనికి పోయి లోపల తలుపు బంధించి.)

నాయనా! ఎన్నాళ్ళకు దెంచితివి! ఇంత ఆలస్యముగ వచ్చితివేల? నీకై ఎంత తపించుచుంటినో ఆ కాళికాదేవికే

తెలియవలయు. నా పరితాపము నెఱింగించిన నమ్ముదువా? ప్రాపంచిక మనుష్యు లరుదెంచి అనేక లౌకిక విషయములు ప్రసంగించి, నా చెవులను మైల నొనర్చుచున్నారు. నేటికి నీ వరుదెంచి కర్ణ రసాయనంబులును, సుధామయంబులును, అజ్ఞానాంధకార ధిక్కారణంబులును, జ్ఞానోద్దీపనకరంబులును నగు మహావాక్యంబులు, నా చెవులం బడవైచి, శ్రవణంబుల కుత్తేజం బొసంగితివి. ఆహా! ఈ దినమే సుదినము! నా ఆధ్యాత్మికానుభవము నెవఁడు గుర్తింపగలఁడు. నే సంపాదించిన యోగధనంబు యోగ్యునికి కాదా అర్పించవలయు? దాని విలువ గ్రహించిన వాఁడును దాని అవసరమున్న వాఁడును గద కావలయును? నీ కంటె అద్దాని భరించుటకు మఱెవ్వరికి శక్తి గలదు! విష్ణు పాదోద్భవి గంగను భరింప శివునికిగాక నెవ్వరికి సాధ్యమయ్యె.

(లోపలకు పోవును)

నరేం—(స్వ) నన్ను చూచినకొలంది నీతనికి పిచ్చి హెచ్చగు చున్నదే! ఒక ప్లీడరు కుమారుడ నగు నన్ను, సామాన్యుడగు విద్యార్థినగునన్ను, ఇంత గొప్పదనము చేయు చున్నాడే! ఈతఁడు పిచ్చివాడని ప్రజ లిదివఱకే చెప్పుకొను చున్నారు? నేఁడు యథార్థముగా నీతని ప్రవర్తన వలన నెఱింగితిని.

గీ. జనులలోపల పిచ్చివాఁ డను వదంతి
పిచ్చివా రెవ్వరో ముడివేసిరంచు
తలచితిని గాని యీతని పలుకుచూడ
నది యథార్థ మటంచు ప్రత్యక్షమయ్యె.

(రామకృష్ణుడు మిఠాయి పండ్లు తెచ్చును.)

రా—నాయనా! ఇవిగో ఈ పండ్లు తినుము. ఇదిగో మిఠాయి.

న—నా స్నేహితులు నేను తరువాత తిందుము.

రా—అట్లుగాదు, నీవు ముందుగా తినవలయును. (నోటిలో కుక్కును.)

న—ఇదేమయ్యా! నీ పిచ్చి కంతము లేకున్నదే!

రా—మా నాయనా! తినుము. బ్రతిమాలుచున్నాను.

న—గీ. ఎందరెందరినేని వీక్షించి యుంటి
నిన్ను బోలినవానిని నే నెఱుంగ
నీదు చేష్టల కతమునఁ నేడు నన్ను,
గూడ పిచ్చివానిగ జేయ గోరినావె!

(స్వ) అబ్బా! ఈపండ్లు మిఠాయి, తినకున్నచో నన్నితడు వదలునట్లు కన్పించదు. (తినును)

రా—సంతోషము! సంతోషము! నాయనా సరే. కాని అబ్బాయీ! ప్రతి రోజు నీవు నిద్రించుటకు ముందు ఒక వెలుగును దర్శింతువా?

నరేం—(ఆశ్చర్యముతో) అవును దర్శింపుచుంటిని. ఈ విషయము మీకెట్లు తెలియును! నే నెవ్వరికి ఎన్నడు, కడకు నా తల్లిదండ్రులకు గూడ చెప్పియుండలేదే.

(స్వగతము)

ఉ. లోకులు కాకులంచు బుధలోకము వాకొను మాట సత్యమే
లోకులు పిచ్చివాడని విలోకన చేసిరి పిచ్చిచేత, నా
లోకన సేయజాలును త్రిలోకములం గల వార్తలెల్ల సు
శ్లోకుడితండు నాకొఱకె సూ!యిటువచ్చెనటంచు దోచెడిన్.

ఐనను ఈతడు జోగియైనను, యోగియైనను, పిచ్చి వాడైనను నాకేమి? నేను వచ్చిన పని తీర్చుకొనవలయును. అయ్యా! మీరు భగవంతుని దర్శించియున్నారా?

రా—ఆ, దర్శించితిని. దర్శింపుచున్నాను. నిన్నెట్లు చూచు చున్నానో, ప్రత్యక్షముగ నట్లే నాయనను దర్శింపు చుంటిని.

నరేం—ఆ! ఆ! ఆ! ఎవ్వరి నోటను వినని పల్కులను విను చుంటినే!

రా—ఆయనతో మాట్లాడవచ్చును; నీతో నెట్లు మాట్లాడు చున్నానో, అట్లే!

నరేం—ఆయన బదులు ప్రత్యుత్తరము నిచ్చునా?

రా—ఇచ్చును; ఆయనయు పలుకును, చూచును, ఆదరించును.

నరేం—పలుకునా? ఆయనకు నోరున్నదా? చూచునా! ఆయ నకు కన్నులున్నవా? అట్లైన ఆయున కాకార మున్నదా? బ్రాహ్మమందిరములో నాయనకు రూపము లేదను చున్నారే? వారేమి తెలియనివారా?

రా—అయినను, నాయనా! ఆయనను చూడవలె నను జిజ్ఞాస ఎవ్వరికి గలదు?

సీ. భార్య చచ్చిన వలవలనేడ్చి కొంపము
నిగినటు గార్చెదరు కన్నీటిధార!
ఐశ్వర్యమెల్ల పూజ్యంబైననపుడె కుప్పిం
గిపడి గార్చెదరు కన్నీటిధార!

ఉన్న గౌరవమెల్ల నూడిన చోటునో
మాటా గార్చెదరు కన్నీటిధార!
బిడ్డలుపోయినన్ విలపించి, నింగి క్రుం
గినటు గార్చెదరు కన్నీటిధార!
గీ. ఔర! ఉద్యోగమూడిన యంతలోన
తిరిగి తిరిగి యేడ్చెదరు రాత్రిం బవళ్ళు
దైవ దర్శనమున కయి ధరణిలోన
వలవలన్ దుఃఖమొందు నెవ్వడు నరేంద్ర!

సీ. భగవంతు దర్శింపవచ్చునా? తీర్థ యా
త్రలకు వేలకువేలు ధారవోయ
భగవంతు దర్శింపవచ్చునా! జప తపం
బులను వేలకువేలు నలిపినంత
భగవంతు దర్శింపవచ్చునా! దాన ధ
ర్మములు వేలకు వేలు రహినొనర్ప
భగవంతు దర్శింపవచ్చునా! శిష్య సం
తతులు వేలకు వేలు తారసిలిన
గీ. గరళమటు లెంచి కామినీ కాంచనముల
చిత్తచలనం బడంచి శిక్షించి బుద్ధి
అతనికై తీవ్ర సందర్శనాభిలాష
కడవలకొలంది కన్నీళ్ళు కార్చెనేని
అతడు దర్శన మీయరాడా! కుమార!

స—(స్వ) ఏమి! ఈతని వాక్యధ్వని! నా హృదయ గహ్వరమున
ప్రతిధ్వనించుచున్నదే! ఇంతవరకు భగవద్దర్శనమునకై

నేను గాని, నేను మహనీయు లనుకొన్నవారుగాని ఏమాత్రము తీవ్రప్రయత్నము చేసినట్లు గాన్పించుట లేదు. ఇవి పిచ్చివాని వాక్యములును గావు. పొట్టబోసికొను వేదాంతి వాక్యములును గావు. శాస్త్రములు తలక్రిందుగా చదివినవాని వాక్యములును గావు. అనుభవనీయుని జీవిత గ్రంథమునందలి సువర్ణాక్షరసంపుటములు. ముముక్షు జన సన్నిహిత బంధువులు.

ప్ర—(ఆర్యా)! కటాక్షించి నాకట్టి దర్శన మిప్పింపగలరా?

రామ—సందేహ మేమి? నీవు ఒంటరిగా ఇచ్చట నుండవలయును.

నరే—అట్లయిన నా స్నేహితులను పంపి వచ్చెదను.

(నిష్క్రమించును.)

రామ—

గీ. తగిన యధికారి లభియించె తల్లికృపను
ఇంతకంటెను భాగ్య మింకేమి గలదు?
ఇంతకంటెను భాగ్య మింకేమి వలయు?
అమ్మ తలచిన కాని దేదైన కలదె?

నరే—(ప్రవేశించును.)

రామ—నరేంద్రా! ఇటురమ్ము. నీకు నిజమైన భగవద్దర్శనాభిలాష గలదా?

నరే—లేకేమి? ఎందరెందరినో మహావిద్వాంసులను పండితులను, ఉపన్యాసకులను, పౌరాణికులను, శతావధానులను దేవీపూజాపరులను దర్శించితినిగాని ఈ విషయమై నన్ను

సంతృప్తి పరచినవారు ఒక్కరైనను కానరారైరి. నా అదృష్టవశమున మీరు లభించిరి.

రామ—అయితే నాయనా! భగవంతుని సాకార నిరాకారములలో దేనియందు నీ కభిరుచి?

నరే—మహాత్మా! ఇంతవరకు నే నెవ్వరి సహచర్యలాభమును పొందుచుంటినో అట్టి బ్రాహ్మసామాజికుల మందిరమునందు భగవంతుడు నిరాకారుడనియే వినియుంటిని.

గీ. అఖిల మతముల దివ్య సభాంతరముల
భూనభంబుల స్వర్లోక భూములందు
ఒకట నవ్యక్తమై వెలుగొందు శక్తి
కున్నదే ఒక్క ఆకార మో మహాత్మ.

భగవంతునికి ఆకార మున్నదనుటలో నా కే మాత్రమును విశ్వాసము లేదు.

రామ—(స్వ) భగవంతుని సాకార విషయము ముందు ముందాత డెఱుంగ గలడు. ప్రస్తుతము ఈతని మనోభావములను బట్టి భగవంతుని నిరాకార తత్వము నిరూపించి భగవంతుని యందు శ్రద్ధ గలిగించెదను. నరేంద్రా దగ్గరకు రమ్ము.

(నరేంద్రుడు కొంచెము దగ్గరకు వచ్చును.)

రామ—నరేంద్రా! ఇంకను సమీపమునకు రమ్ము.

(నరేంద్రుడు సమీపమునకు వచ్చును.)

రా—(నరేంద్రుని వక్షమును తాకును.) (నరేంద్రుడు భ్రమించినవానివలె నుండును.)

నరేం—ఓ పిచ్చివాడా! నన్నేమి చేయుచున్నావయ్యా! యింటిదగ్గఱ మా అమ్మ, సోదరులు, బంధువులు గల రయ్యా! నాకు కూడ పిచ్చి పట్టించెదవా? (ఒడలు మఱచి యుండును.)

రా—(కొంతసేపటికి మఱల తాకును. నరేంద్రునకు స్పృహ వచ్చుచుండును.)

నరేం—(లేచి) ఎక్కడి దీప్రపంచము! నా ఆనందావస్థ భంగ పఱచిన వారెవరు? క్షణముక్రింద నేను దక్క నింకెవ్వరును లేరే! ఓహో ఆనందము! మఱచుటకు వీలుగాకున్నదే! జీవితము నందెన్నడును మఱచుటకు వీలులేనిది. అయ్యా! నన్నిందుల కీ స్థితియందుంచితిరి? ఇతః పూర్వస్థితియే సుఖదాయకముగద!

రా—నాయనా! ఆనందమే భగవంతుడు. ఆ భగవదానందమునే అనుభవించితివి. అదే నిరాకారము. అదే అద్వైత స్థితి.

నరేం—అట్లయిన నన్నట్లేయుంచక మఱల నీద్వైత ప్రపంచములోని కేల తెచ్చితిరి?

రా—నీ ప్రపంచ వాసనలు నశించలేదు. కావుననే అమ్మను సోదరులను స్మరించితివి. నీవాసనలు నీకు బంధములు కావు. అవి లోకశ్రేయస్సున కుపయోగించును.

నరేం—నాకాస్థితిలోనే యుండవలయునని యున్నది.

రా—అదే స్వార్థమనిపించుకొనును. నే నట్లుండగలను. నే నట్లే యున్నచో నీకు లాభముండునా? నీవు నట్లేయున్నచో

నితరుల క్షేమ లాభము. నీ కీ శరీరము లోకము నిమిత్తమై వచ్చెను. లోకమున కర్పించిన తరువాత ఆ స్థితిని పొందుదువు. నీ కూరక రుచి చూపించితి. అనేక సాధనలు చేసినగాని, పొందరాని స్థితినుమా యది !

నరేం—మీ వాక్యములు, చర్యలు నాకు పూర్తిగా నర్థమగుటలేదు. ఇంటిదగ్గర మా అమ్మగారు నాయనగారు నా నిమిత్త మెదురు చూతురు. పోయి వచ్చెదను.

రా—నీ వచిరకాలములో రావలయును సుమా, నిన్ను చూడక నేనుండజాలను.

నరేం—అట్లే.

రా—తప్పక రావలయునుసుమా ! చేతిలో చేయి వేయుము.

నరేం—ఇదేమి పట్టుదల. నాకిష్టమున్నచో వచ్చెదను లేనిచో, రాను.

రా—అట్లుకాదు నాయనా, చేతిలో చేయి వేయనిచో నిన్ను వదలను.

నరేం—(స్వ) ఈ పిచ్చి పట్టుదలలు చూచినవుడెల్ల ఇతని గొప్ప దనంబును గూర్చి సందేహింప వలసి వచ్చును.

(ప్ర) అట్లే తప్పక వచ్చెదను. (చేతిలో చేయివేయును.) నే పోవుచున్నాను. (నిష్క్రమించును)

రా— బంధ సంబంధంబుఁ బడగొట్టు ధనము
అంధకారంబును హరియించు ధనము
నిత్య సంతోషంబు నెగడించు ధనము
సత్య సందేశంబు చాటించు ధనము

జన్మరాహిత్యంబు సల్పెడు ధనము
నమ్మునీంద్రుల కొయిద్ద జానొందు ధనము
ధనమదం బణగించు ఘనమైన ధనము
తనుభావ మర్పించు తత్త్వైక ధనము
కుల మదం బణగించు గొప్పైన ధనము
కలి మదంబు హరించు జ్ఞానైక ధనము
కాళికాకృపచేత గల్గిన ధనము
మాలిన్య మణచు బ్రహ్మజ్ఞాన ధనము
ఎవని కర్పింతునా! ఎవ్వ డర్పింతు
ఎవడు భరించునా! ఎట్లు భరించు
అనుచు రాత్రిం బవ ళ్ళంతరంగమున
వినుతింప వినుతింప విని విని దేవి
అన్నింట నర్హత నలరారు వాని
క్రొన్నన ప్రాయంపు కొమరైన వాని
కరుణించి మా యమ్మ కబురంపి తెచ్చె
తరుణంబు దప్పక ధారపోసెదను
జన్మ ధన్యంబయ్యె సాఫల్య మయ్యె
జన్మ సార్థకమయ్యె జన్మఫలించె.

రంగము 13.

(కలకత్తావీధిలో నరేంద్రుడు - జోడులేని కాళ్ళతో, బి. ఏ. సర్టిఫికెట్‌తో.)

ఔరా! కాలమహిమ! విద్యాభ్యాసమునకు మా

నాయనగారు నా నిమిత్తమై ఎన్నివేలు ఖర్చుపెట్టిరో గాని, ఈ నా డిందులకు వడ్డియైనను గిట్టుటలేదు. వడ్డీమాట యట్లుండ మూడుపూటలుగాదు, రెండుపూటలకు గంజికైనను సంపాదించ గల సామర్థ్యమేది! మానవజీవితమ్మునం దెన్ని మార్పులు గలుగుచుండును! నాయనగారు జీవించియున్నపుడు వారు నెలకు వేలకు వేలు సంపాదించినపుడు, నా వస్త్రంబు లెట్లుండెను! నా నడక లెట్లుండెను! నా దర్జా యెట్లుండెను? నే డెట్లుంటిని. ధనముయొక్క విలువ నేడుకదా ఎఱింగితిని!

శా. ఆ భోగంబులు, నావిలాసములు, నా యా రమ్యహర్మ్యప్రభా
సౌభాగ్యంబులు, వాహనాభ్యుదయ సంచారప్రకారమ్ములున్
భూభాగంబున నెవ్వరే ననుభవంబున్ నావలెన్ పొందిరి నా
రే! భుక్తిన్ గడియింప కష్టమిపుడయ్యెన్ కాలచిత్రంబహో!

పొట్టకూటికై యెందరిని ఆశ్రయింప వలసి వచ్చినది, బైసిమాలి ఆశ్రయించినను ఫలము లేకున్నది గదా. భారత దేశములో నా వంటి హూణవిద్యాపిశాచావేశితులైన యువకులు ఎందరు నిరుద్యోగ సముద్రమున నీదులాడుచు దరిద్ర దేవతకు అతిథులై యున్నారు. నే నొక్కడనైన ఛీ! నా కింత చింతయుండదు, నల్గురైదుగురు నా సంపాదనపై ఆధారపడి యున్నారు. కుటుంబభార నిర్వహణ మొంతికష్టము. అదియుంగాక ఈ విద్యావిధానమే భారతీయులకు సరిపడలేదు. బి. ఎ. క్లాసు ప్యాసుచేసినను నెలకు పదిరూపాయలైనను స్వతంత్రముగా నంపాదించు శక్తిలేని ఈ చదువువలన ఏమి ప్రయోజనము, చదవక చేయునదేమి?

(ఇంతలో సురేంద్రుడు ప్రవేశించును.)

సురేం—నరేంద్రా! ఇంత ఎండలో ఎక్కడికి పోవుచున్నావు.

నరేం—సురేంద్రా! నా కష్టములు ఏమని చెప్పుదును. ఎవరితో చెప్పుకొందును. ఎచ్చటనైనను నెలకు 20 రూ॥ జీతము దొరుకునా యని అనేక ఆఫీసులు తిరిగి తిరిగి వచ్చితిని. ఎక్కడకుపోయినను ప్రయత్నము లన్నియును విఫలము లగుచున్నవి.

సురేం—

సీ. హూణవిద్యాభ్యాసమో యని రాత్రిం బ
వళ్ళును మనవాళ్ళు తుళ్ళినారు
బిడ్డకు యంపకు వెలలేని కట్నాలు
పోసి కొన్నాళ్ళు వాపోయినారు
స్వకులవిద్యలనెల్ల నమయించి పరధర్మ
ముల నాశ్రయించి యుప్పొంగినారు
నాస్తికవాదమ్మునకు జెవి యొగ్గుచు
సరదాగ తలలూపసాగినారు

గీ. ఇప్పు డుద్యోగములు లేక యేడ్చుచుండ
పేదయువకులు: బిడ్డలు పెల్లుపెటిగి,
చేయునదిలేక పెద్దలు చేష్టలుడిగి
తలలు వంచుకొన్నారు సిగ్గిలి నరేంద్ర!

సీ. ఏరోజు కారోజు కింత సంపాదించు
కూలీలు సుఖనిద్ర కూరినారు

ఎన్నో తరాల్ దాక ఎంతయో నిల్వ చే
యు ధనికులకు భయంబున్న దేమి?
నెలకు సరిగను వందలు వేలు గడించు
నుద్యోగులకు భయం బున్న దేమి?
రైతుల రక్తధారలఁ బాయసముగ్రోలు
నరనాథులకును సంతత సుఖంబె

గీ. ఎలుకపై పిల్లి, పిల్లిపై నెలుక బెట్టి
జీవనము చేయువారి కే చింతలేదు
పరువునకు లొంగి మానమ్ము పదిలపఱచి
ఎప్పుడో ఎంతగానో జీవించి అంత,

గీ. అంతరింపగ జీవనోపాధి లేక
సర్టిఫికెటున్న గాని, శిఫార్సు లేని
నిన్ను బోలు విద్యాధికుల్ నిశ్చయముగ
మ్రగ్గుచున్నార లాకలి మంటలోన!

నరేంద్రా! భారత దేశమునకు ఈ నిరుద్యోగ సమస్యా పరిష్కారము ఎట్లగునో నాకు తోచకున్నది.

నరేం—మిత్రమా! ప్రకృతి చిత్రమును తిలకింపుము. ఇప్పటికైనను మనవాళ్లు మేల్కొనరా? నాల్గువందల యెకరముల పొలమును గల్గి పదివేల రూపాయిలు నిలువ యున్న వాడునూ సంతృప్తినొందక ఉద్యోగమునకై ప్రయత్నించి గొప్పవారి సిఫారసులఁ సంపాదించి ఉద్యోగములను సంపాదించుచున్నారు. కాని ఈ నిరుపేదవానిని చూచు వారెవరు? ఆదరించు వారెవరు? ఇప్పుడు మన భారత దేశ

మంది ఉద్యోగము లనుభవించుచున్న అనేకమంది ధనవం తులు తమ ఉద్యోగములు వదులుకున్నచో నావంటి పేద వారికి పదివేలమందికి ఉద్యోగములు లభించగలవు, కాని ఆశాపిశాచము మహా చెడ్డది కదా! ఆ పిశాచమును వద లించుకొనుటకు ఎంతయో జ్ఞాన ముండవలయును.

సురేం—డిప్యూటీ కలెక్టరుగారు మంచివాడని వింటిని. ఆయ నను చూచితివా ?

నరేం—ఆయన మంచివాడే. పాప మాయన యేమి చేయ గలడు. ఆయన మేనల్లుడు బి. ఏ. క్లాను ప్యాసయి సిద్ధముగా నున్నాడు. అతని కిచ్చునా, నాకిచ్చునా.

సురేం—సబ్ జడ్జిగారిని చూచినావా?

నరేం—చూచితిని. నా సర్టిఫికెట్టులోని మార్కులన్నియు బాగుగా నున్నవని మెచ్చుకొనియెను. ఉద్యోగ మిచ్చెద నని కూడా వాగ్దానము చేసెను. ఈనా డుదయము వారిని చూచితిని. కానివేమిలాభము. ఛీఫ్ మేజస్ట్రేటు సిఫారసుతో ఈరోజు ఉదయము మరియొక్క ఉత్తరము టపాలో వచ్చి నది. దాని నాయన తిరస్కరించెనా, ఆయనకు ప్రమో షను రాదు. కావున నా స్థితికి చాల విచారించి తీరదకు లేదని చెప్పెను.

సురేం— పోనీ, మీ నాయనగారి నెరిగిన వారెవరూ లేరా!

నరేం—లేకేమి? నాయనగారి టీపార్టీలకు హాజరయిన పెద్ద లందరును ఇప్పుడు నన్ను దూరముననే చూచి తలుపులు మూసుకొనుచున్నారు. హా, హా! మానవు లెంతకృత

ఘ్నులు! సురేంద్రా. కాని సురేంద్రా! భగవంతుడు దయా మయుడనియు కరుణాసాగరు డనియు చెప్పుకొందురు గాని నిజముగా భగవంతుడే ఉన్నచో ఆయన కఠినాత్ముడనియే అనవలయును. అట్టి దయాసముద్రుసి సృష్టిలోనా ఇట్టి దరిద్రదేవత తాండవమాడుట!

సురేం—నరేంద్రా! అట్లనకుము. వారువారు చేసిన కర్మాను సారముగా ఫలము నొసంగుచున్నాడు. గాన ఆయన లేడని చెప్పరాదు. దయాసముద్రుడు కాడనియు పలుక రాదు.

నరేం—ఔను సురేంద్రా! కష్టదశలో నుండుటచే అట్లు పల్కి తినిగాని యథార్థ మంతియే.

సురేం—నరేంద్రా! పొద్దుపోలేదా! మీ అమ్మగారు ఇంటి దగ్గర వేచుకొనియుండును. ఇంటికి పద. తర్వాత ఆలోచించుకొనవచ్చును.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

(తెర ఎత్తబడును.)

(నరేంద్రుని ఇల్లు, భువనేశ్వరీమాత కూర్చొనియుండును. నరేంద్రుడు ప్రవేశించి నమస్కరించును.)

భువనేశ్వరీమాత—నాయనా! ఇంత పొద్దుపోయినను భోజ నమునకు రాకుంటివేమి! ముఖ మిట్లు వాడిపోయినదేమిరా, భోజనమునకు లెమ్ము.

నరేం—అమ్మా? ఈపూట బియ్యమెక్కడ తెచ్చితివి?

భువ—నాయనా! ప్రక్కయింటివారి దగ్గర బదులు తెచ్చితిని.

నరేం—ఎన్ని బియ్యము తెచ్చితివి?

భువ—ఇదివరకే వారికి చాలా అప్పు పడితిమి. కాన రెండు సోలలకంటె ఎక్కువ నివ్వమనిరి.

నరేం—(స్వ) రెండు సోలల బియ్యము మా నలుగు రైదు గురికి నరిపోవునా? మాత, ఉపవాసము వస్తుండవలసినదే. (ప్రి) అమ్మా! మార్గమున ఒక స్నేహితుడు భోజనమునకు పిల్చెను. అక్కడికిపోయి భోజనము చేసివచ్చితిని. నీవు త్వరగా పోయి భోజనము చేయుమమ్మా!

భు—నాయనా! నాభోజనముమాట కేమిగాని ఆదక్షిణేశ్వరము నందలి పిచ్చివానితో నీవు సహవాసము చేయుచున్నది మొదలు మన కన్నియూ కష్టములే వచ్చుచున్నవి. వాని స్నేహము మాని ఏ పేదయింటిపిల్లనో పెళ్లిచేసుకో రాదా, నాయనా.

నరేం—అమ్మా! నా పొట్టకే సంపాదించుకొనలేని వాడను ఇంకొక పిల్లను మెడకు కట్టుకొని సన్నేమి చేయుమందువు. అదిగాక బ్రహ్మచర్యాశ్రమమే శ్రేష్ఠమయినదమ్మా! జగద్గురు శంకరాచార్యస్వామి బ్రహ్మచర్యాశ్రమమునుంచే సన్యసించి ప్రపంచమునకు జ్ఞానభిక్ష నొసంగియుండలేదా! గృహస్థాశ్రమమునం దేమి సుఖమున్నదమ్మా!

భు—నరేంద్రా! ఆ పిచ్చివాడే మనకొంప తీయుచున్నాడురా. నీ కీ యుద్దేశ్యము లన్నియు అతడే కల్పించుచున్నాడు.

నరేం—అమ్మా! అట్లనకుము. ఆయన భగవత్ స్వరూపము. ఆయన శక్తియుక్తులను గ్రహించియే ఆయనసహవాసము

చేయుచుంటిని. అట్టి మహనీయుడు బంగాళా దేశమునం దింక నుండడు.

భు— అట్లైనచో నీవింత కష్టపడు చుంటివిగద. నీ కష్టము లలో నేకీభవించెనా? నిన్నెంతయో ప్రేమించు చున్నా డందువు! నీ కేమి సహాయము చేసెను!

నరేం—అమ్మా! యీ విషయము లాయనకు నేను చెప్పను లేదు. సహాయము కోరను లేదు.

భు—ఆయన యోగియని చెప్పుదువుగద, నీ కష్టము లాయన యెఱుంగడా ?

నరేం—ఆయన యెఱింగియే యుండవచ్చును. ఐనను ప్రతిక్రియ చేయకుండుట కేదో గొప్ప కారణముండవలయును. ఐనను నేడు దక్షిణేశ్వరాలయమునకు పోయి ఈ విషయము ప్రస్తా వించెదను. నిజమైన ప్రేమ బయట బడును.

భు—అట్లు చేసి చూడుము.

నరేం—సరేనమ్మా (ముందునకు వచ్చును) [తెరపడును.]

గీ. పలుకులనె, ప్రేమ చూపించువారు గలరు
చూపులందె గలరు ప్రేమచూపువారు
జాలిపడను వారు గలరు చాలమంది
వెలసెనా? సాయమొనరించు ప్రేమమూర్తి
అతడ దైవమ్ముకాదె? దీనాళికెల్ల.

(నిష్క్రమించును.)

రంగము 14

(గంగానదీతీరమున రామకృష్ణుడు పచారు చేయుచుండును.)

(బెనర్జి వచ్చి నమస్కారముచేసి నిలువబడును.)

రామ—ఏమోయి! సమాచారము లేమి? నరేంద్రుడు సుఖముగా నున్నాడా?

బెనర్జీ—తండ్రిగారు మరణించిన వెనుక వారి కుటుంబపరిస్థితులు నీరసస్థితిలో నున్నవి. కుటుంబభార మాతనిపై బడినది. ఉద్యోగమునకై ప్రాకులాడుచున్నాడు. ఉద్యోగము దొరుకుట లేదు. సంసారమునకా నెలకు నూరు రూపాయలు కావలసియున్నది. ఇంటియందు దరిద్రదేవత తాండవమాడుచున్నది.

రామ—అంతచదివినవానికే ఉద్యోగములేదా? ధనమునకై చేయరాని పనులు చేయుటలేదు కదా!

బెనర్జీ—చేయకుండునంతటి ధైర్యశాలియా నరేంద్రుడు? ఒకప్పుడు దేవుడే లేడని పలుకుచున్నాడు. ఒకప్పుడు ఆయనను ప్రార్థించుట వ్యర్థ మనుచున్నాడు. దేవుడు దయాసముద్రుడనుట కల్ల యనుచున్నాడు, ఇక నరేంద్రుడు చెడిపోక బాగుపడునా. జూదరు లగు స్నేహితులతోగూడ సహవాసము చేయుచున్నాడు. దేవుడే లేడను వానికి పాపభీతి ఎక్కడ? పాపభీతి లేనివాడు ఏ కార్యమును చేయజాలడు?

రామ—బెనర్జీ! ఇట్టిమాటలు నాచెవిని ఇంక నెప్పుడును వేయ

కుము. అతని తత్వము నాకంటె నీకెక్కువ తెలియునా? అసత్యపు ప్రవర్తనకుగాని, అన్యాయార్జితమునకుగాని అతడెన్నడును దిగడు. అతనిగూర్చి ఈ పర్యాయము ఏ మాత్రము చెడు నీవు చెప్పినను నిన్ను నాదగ్గరకు రానీయను. నీ మొగముచూడను. జాగ్రత! అదుగో నరేంద్రుడును వచ్చుచున్నాడు.

ఉ. భారతి భాగ్యదేవత! అపార కృపారసధార! అన్య భా
మారతి దూరు, డార్తజనబాంధవు, దుజ్జ్వల కీర్తి దీపిలో
దారు డుదారు డస్ఖలిత తత్వవివేక వినోది, ముక్తి కాం
తారమణీయ పాదవనదాంతర మోహన మూర్తి అల్లదే.

గీ. రారర ఆహ్వానమొనరింతురా కుమార
రారర బంగరుకొండ రారా ముకుంద
రారర వత్సలతునకి రారా మురారి
రారర నామనోహర వేగ రారర తండ్రి.

(అని యెదురేగి కౌగిలించుకొనును. వెనక్కి చల్లగా వెనుకకు నిష్క్రమించును.)

రామ—నరేంద్రా! నీవు రానికతమున నా కన్నులు కాయలు కాచినవోయి. చంద్రోదయము మట్లు నిన్ను చూచిన నాకు ఆహ్లాద మగును. ఇంత తడవేల చేసితివోయి. అప్పుడే వచ్చెదనని వాగ్దానము చేసిపోతివే. రాత్రిం బవళ్ళు నిన్ను కలువరించుచున్నానోయి.

నరేం—సన్నెందుల కండీ మీ రింతగా తలంచుట. నావలన మీకేమౌను. నాతో మీకేమిపని యున్నది. జడ భర

తుడు లేడినిగూర్చి కలవరించి, కలవరించి, చచ్చి చివరకు లేడియై పుట్టినాడు. అట్లే తమరును నన్ను తలచి తలచి తుదకు నాపై భ్రాంతితో చచ్చినచో మీరేమగుదురో?

రామ—అరే నరేంద్రా! ఏమంటివి. నేను ప్రేమించునది నిన్ను కాదు, నేను ధ్యానించునది నిన్ను కాదు, నేను కలవరించునది నిన్ను కాదు. నీ శరీరమున మూర్తీభవించుచున్న ఆ సాక్షాత్తు శంకరమూర్తినే నని కాళికాదేవి అనేక పర్యాయములు నాకు చెప్పినది.

నరే—నేను శంకరుడనో, విష్ణువనో నాకు తెలియదుగాని నా ప్రస్తుతస్థితి విన్నచో ఎట్టి కఠినాత్మునికైనను జాలి కలుగక మానదు.

రామ—నరేంద్రా! నీ కంత కష్టస్థితి యేమి వచ్చినది.

నరే—సుఖముగా దక్షిణేశ్వరాలయములో కుడిచి కూర్చున్న మీకు లోకుల కష్ట మేమి తెలియును. ఇంటిదగ్గర మా అమ్మ మొదలయినవారు మలమల మాడుచున్నారు. నాకా ఉద్యోగము దొరకలేదు. వెయ్యి వేదాంత గ్రంథములు పఠించితిని, కూటికా గుడ్డకా? ప్రపంచము నందలి అన్ని మతములు చదివితిని, పప్పునకా ఉప్పునకా? నా హూణ విద్యాభ్యాసమునకై మా నాయనగారు అనేక వేలు ఖర్చు పెట్టిరి. తమలపాకునకా వక్కకా? మీరేమో నేను 'దేవుడనని, దయ్యమునని చెప్పుదురు. ఎచ్చట నున్నను ఇంటి చింతయే పట్టినది. 'నిన్ను కష్టముల నుండి ఉద్ధరించనేరని ఆ పిచ్చివాని దగ్గఱకు ఏల పోవుదు'వని మాఅమ్మగారుఇంటి

దగ్గర బాధించుచున్నారు. నీవో! వచ్చెదవా లేదా, వచ్చెదవా లేదా, ఎప్పుడువచ్చెద వని పల్కుచుందువు. ఆకలి వేళకు నీరు త్రాగవలసినదే గాని గంజికూడా లేదు. మీరు భగవంతుని చూచినారు కదా, భగవంతునితో చెప్పి నా కేదైన ఉద్యోగ మిప్పించరాదూ.

రామ—ఇప్పటికే నీకు కాళికాదేవి ఉద్యోగ మిప్పించి యుండును. అమ్మయందు నీకు విశ్వాసములేదుకదా. బ్రిహ్మసమాజములో పెరిగితివి. వారిమాటలనే నమ్ముదువుకాని నా మాటలు నమ్మవు. భగవంతునికి సాకార నిరాకారములు రెండునూ కలవు.

నరేం—భగవంతుని కాకారమా. కాళికాదేవి భగవంతుడా! రాతిబొమ్మ రక్షించునా!

ఆ. చలువరాతిబొమ్మ సాకారమేగాని
చూపు పలుకు లేని శుద్ధమూర్తి
సాయ మేమి సేయు! సాయ మట్లుండనీ!
మాటలాడగలదె! మానిసివలె?

రామ—నరేంద్రా! ఒక్కసారి అమ్మవారి ఆలయములో కాలుపెట్టి నీకు కావలసినవాని నడుగుము. ఇంతేల! నా నోట వచ్చిన పల్కు లన్నియు యథార్థమని నీ నోటనే పల్కించెదను.

నరేం—(వెఱ్ఱి నవ్వు నవ్వుచు) రాతి బొమ్మకు మొక్కవలయునా! మీ నోటి నుండి వెడలిన పల్కులు పిచ్చివాని పల్కులో, జ్ఞానిపల్కులో నే నర్థము చేసికొనలేక

యున్నాను. (స్వ) ఈ సమాచారము మా బ్రహ్మసమాజ మిత్రులకు తెలిసిన నవ్వరా. నవ్వుదురుగాక! నవ్విన వారు నా కుద్యోగ మిప్పించగలరా. పోనీ, వారిమాటలు విశ్వసించనిచో నేను చేయున దేమున్నది. పరీక్షనిమిత్తమయినను ఒక్కసారి మ్రొక్కినచో నష్టమేమున్నది? (ప్ర) అయ్యా! అట్లే చేసి చూచెదను.

రామ—నరేంద్రా! పొమ్ము. నీకు కావలసిన వన్నియు అమ్మ నడుగుము.

(రామకృష్ణుడు ప్రక్కకు వచ్చును. తెర ఎత్తబడును. కాళీకాదేవి ఆలయము)

(నరేంద్రుడు ప్రవేశించి, సాష్టాంగ దండప్రణామ మొనర్చి [illegible])

నరేం—అమ్మా! జగజ్జననీ!

కా—ఆ! బిడ్డా! నీకేమి కావలయునో కోరుకొనుము.

నరేం—ఏమిది? ప్రపంచమునం దెన్నడును కని విని యెరుంగని ఆశ్చర్యము. ఎంత భ్రాంతిలో మునిగితిని. ఎంత అజ్ఞానములో మెలంగితిని. అమ్మను రాతిబొమ్మ యని దూషించితినే! ఆహా! ఏమి రామకృష్ణుని శక్తి.

గీ. విగ్రహారాధనము తప్పు; వెడలవలదు
విగ్రహము లున్నచోటికి; విగ్రహంబు
రాతిబొమ్మ యటంచు పల్కువారు
ఇప్పుడేమి సమాధాన మీయగలరొ.

అమ్మా! అమ్మా! భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములకై నిన్ను యాచించుచున్నాను.

కా—తథాస్తు.

(నరేంద్రుడు ముందునకు వచ్చును. తెరపడును.)

(రామకృష్ణుడు ప్రక్కనుండివచ్చి)

రామ—నరేంద్రా! అమ్మ మాట్లాడినదా?

నరేం—గురువర్యా! మూడులోకములందును మీతో సమాన మగువా రుండరు. చిత్రము! చిత్రము! అమ్మ మాట్లాడినది.

రామ—నీ కష్టములన్నియు చెప్పు కుంటివా?

నరేం—అయ్యో. ఆ విషయమే మరచితినండీ.

రామ—ఏమడిగితివి?

నరేం—భక్తి, జ్ఞాన, వైరాగ్యముల నడిగితిని.

రామ—నరే, మించిన దేమియూ లేదు. ఈ పర్యాయము నీ మనస్సు స్వాధీనములో నుంచుకొని కావలసిన వన్నియు అడుగుము. మరల అమ్మదగ్గరకు పొమ్ము.

(రామకృష్ణుడు ప్రక్కకు పోవును)

నరేం—(స్వ) నా మనోధైర్యమునకు నేను గర్వించవలసినదే. నామనస్సు నా స్వాధీనము తప్పి ఎన్నడును పోజాలదు. ఎవ్వరునూ నామనస్సు వంచలేరు. ఎట్లో నా మనస్సు పిచ్చివానికి లొంగిపోవుచున్నది. ఈ పర్యాయము ఎంతో జాగ్రత్తతో అమ్మదగ్గర సంచరించి నా కష్టములు చెప్పు కొనెదను.

[తెర ఎత్తబడును]

(నరేంద్రుడు లోన ప్రవేశించి సాష్టాంగ నమస్కారము చేసి లేచి నిలుచ బడును.)

నరేం—అమ్మా ! జగజ్జనని !

కా—నాయనా! నీ నిమిత్తమై దేవేంద్రపదవి సిద్ధపరచియుంచి తిని.

నరేం—నాకక్కర లేదు.

కా—అట్లయిన భూలోకములో ఏకచ్ఛత్రాధిపత్యము నీకు కరతలామలకము గానున్నది.

నరేం—నాకునలదు, వలదమ్మా.

కా—పూర్వము నీ వనుభవించిన భోగములకు వేయిరెట్లు భోగము లియ్యదలచుకున్నాను. వజ్రపు తునుకవంటి భార్య కూడా.

నరేం—ఇట్టితుచ్ఛపు కోరికలకై నీ దగ్గరకు రాలేదమ్మా!

కా—మరేమి కావలయునురా?

నరేం—దేశభక్తి. దేశభక్తి. దేశభక్తి. దేశభక్తి. దేశముక్తి. దేశముక్తి. నా భారత దేశముక్తి.

కా—తథాస్తు.

(నరేంద్రుడు ముందునకు వచ్చును.) [తెరపడును]

(రామకృష్ణుడు ప్రక్కనుండి వచ్చును.)

రామ—నరేంద్రా! నీ కోర్కె తీరినదా?

నరేం—ఇదంతయు మోసముగా నున్నది. నాకేమియు బోధ పడుటలేదు. అమ్మయెదుట నిలుచునప్పటికి నా మనస్సు

నెవ్వరో స్వాధీనపరచుకొనిన ట్లున్నది. ఉద్యోగము నడు
గుట మాటయే మరచితిని.

రామ—మరేమి కోరితివి.

నరేం—దేశభక్తి దేశభక్తి కావలయునని కోరితిని. అమ్మ నాకేమినో ఇచ్చెదనని చెప్పినది. మూడు లోకములకు రాణియగు అమ్మదగ్గర స్వల్పఉద్యోగమునకై యాచించుట సిగ్గనిపించినది.

గీ. మూడు లోకమ్ములేలెడు మోహనాంగి
ఆమె దర్శనమంది, మాట్లాడి కూడ,
మోహమెందునే? తుచ్ఛపుం భోగములకు
మానవుం డెవ్వడేని, యెందైనగాని!

రామ—(నరేంద్రుని భుజములు తట్టుచు) నరేంద్రా! నీవి తుచ్ఛ సుఖముల ననుభవించుటకై ఈ ప్రపంచమున పుట్టియుండలేదు. ప్రస్తుతము నీకును భారతదేశమునకును అవసరమయిన కోర్కెలనే నీవు అమ్మ నడిగితివి. నీ భావి జీవితము అమోఘమైనది. నీవు స్వార్థత్యాగమునకై పుట్టితివిగాని స్వార్థమునకై పుట్టలేదు. ఇట్టి నీ నోటివెంట తుచ్ఛపు కోర్కెలు వచ్చునే. ఇంక ఉద్యోగవిషయమా, నీ జీవితమున నీవు భారతమాతకే సేవచేయగలవు గాని అల్పధనమునకై స్వల్పమానవునికి సేవ చేయజాలవు. ఇంక ఇంటియందలి పేదరికమా, కాళికాదేవి నీ తమ్ములలో నెవరికైన ఉద్యోగ మిప్పించి దానిని బాపగలదు. ఇంక వివాహ విషయమా, నీవు ముక్తికాంతను పెండ్లి

యాడవలయునేగాని సామాన్యస్త్రీని నీవు వివాహ మాడుచో నేను చూచి భరించగలనా? సహించగలనా? హిందూమతాముల్యసిద్ధాంతములు ప్రపంచమున వెద చల్లుటకు నీవే అర్హుడవు. నీవే ధీరుడవు.

నరేం—మహాత్మా! అమ్మ గొప్పతన మెరింగితిని. సంసారాంధకారమునుండి లేవతీయుటకు నీకంటె నాకెవరున్నారు? తలిదండ్రులుగాని, బంధువులు స్నేహితులుగాని, అన్నదమ్ములుగాని మృత్యుభయమునుండి లేవదీయలేరు. అట్టి మృత్యుభయము జ్ఞానార్జనమువలనగాని పోవదు. అట్టి జ్ఞానభిక్ష పెట్టుటకు నీకంటె నెవ్వడున్నాడు.

శిష్య స్తేహం శాధి మాం త్వాం ప్రపన్నమ్.

(అని సాష్టాంగ నమస్కారము చేయును. రామకృష్ణుడు లేవదీసి)

రామ—నరేంద్రా! నన్నుగాని మరియొక్కరినిగాని పరీక్ష చేయనిదే గురువుగా స్వీకరింపవలదు. రూపాయను మ్రోగించినట్లు మ్రోగించిగాని గురువును అంగీకరించవలదు.

నరేం—పొద్దు పోయినది. ఇంటికి పోయెదను. అమ్మగారు ఇంటిదగ్గర వేచియుండును.

రామ—అట్లే పోయిరమ్ము. త్వరలో రావలయును సుమా. నిన్ను చూడక ఒక క్షణముండజాలను.

నరేం—తప్పక వచ్చెదను.

రంగము 15.

(నరేంద్రుడు కాషాయ వస్త్రధారియై పద్మాసనము వేసుకొని కూర్చుని యుండును.)

ఊర్ధ్వ దృష్టితో నుండును.

రా—నరేంద్రా! (నరేంద్రునికి ప్రపంచదృష్టి లేదు.)

రా—నరేంద్రా (నరేంద్రుడు పలుకడు.)

శారదా! ఇటురమ్మా.

(శారదాదేవి ప్రవేశించును.)

రా—శారదా! నరేంద్రుని పిలువుము.

శా—నరేంద్రా! (నరేంద్రుడు పలుకడు.)

రా—శారదా! నరేంద్రు డిప్పుడు నిర్వికల్పస్థితియందున్నాడు.

శా—నాకును అట్లే తోచుచున్నది. మీ కటాక్షబలము చేతనే కదా, ఈ యువకు డా స్థితికి రాగల్గినాడు. కామినీ కాంచనములందు మీరెంత వైరాగ్యముతో నుండిరో మీ శిష్యుడును అట్లే తయారయ్యె.

రా—శారదా! నేను నీ పుట్టినింటికి వచ్చినప్పుడు మీ అమ్మ గారు ఒకపర్యాయము మనలను చూచి మీరు బిడ్డలను గన చూచు భాగ్యము లేదుకదా యని వాకొచ్చెను. ఇప్పుడామె జీవించియున్న చో ఈ నీ బిడ్డనుచూచి యెంత మెచ్చుకొనునో.

(పదిమంది యువకులు పాటపాడుకొనుచు ప్రవేశించి రామకృష్ణు నికి నమస్కారము చేయుదురు. తరువాత శారదకు, తరువాత నరేంద్రు నకు నమస్కారము చేసి నిలబడి యుందురు.)

రా—నాయనలారా! కొలది రోజులలో కాళికాదేవి నా ఈ

శరీరమును లయము చేసికొనగలదు. శారదాదేవి మాకు తల్లి. వివేకానందస్వామి మాకు పెద్దన్న. పెద్దన్న తండ్రితో సమానము. గావున మీరాతనిని తండ్రితో సమానముగా భావించవలయును. పితృసమానో జ్యేష్ఠో భ్రాతా యని పెద్దలు పలుకుదురు. నరేంద్రుడు సాక్షాత్ శివావతారము గాని సామాన్యుడు కాడు. అతని పాదస్పర్శచే భారత భూమి పవిత్రమయ్యె.

గీ. ఇతడు సామాన్యుడనుచు మీ రెంతురేమొ
భవ సముద్రమ్మునం బడి, పరితపించు
దుఃఖజీవుల క్లేశముల్ తొలగద్రోయ
అవతరించిన తరణి సుమ్మా యితండు!

గీ. తెరవుగానక అజ్ఞాన తిమిర మందు
నడచి పడిపోవు పాంథసంతతుల నెల్ల
నుద్ధరింపగ ధరణి నభ్యుదయమొందె
సర్వ సంవేది, జ్ఞానభాస్కరు డితండు.

గీ. భావి భారతదేశ సౌభాగ్య మెల్ల
మీ భుజస్కంధముల యందు మెలగుగాన
దాని కగుదీప్తి సర్వ దిక్తటములందు
చల్లగల శక్తి ఈతడొసంగు మీకు.

తే. అతని పాదాబ్జములె శరణ్యములు మీకు
అతని ఆశీర్వచనము, భవ్యమ్ము మీకు
అతని కటాక్ష మాలిక లవసరములు
అతని సేవించు జన్మ ధన్యమ్ముసుండు.

(నరేంద్రుడు కొంచెము కదలి, లేచి చూచి రామకృష్ణునకు, శారదా దేవికి నమస్కరించును.)

నరే—గురువర్యా! సర్వసందేహానివృత్తి యయ్యె.

గీ. భారతీయుల వేద భాండార సార
మిట్లు మీ రూపమునను మూర్తీభవించ
ప్రాచ్య విజ్ఞాన దివ్య సంపత్తి కెల్ల
నీవ ఆధారమవు కాద నిర్మలాత్మ.

మీ కటాక్ష బలముచే అఖిలమత సారంబుల నెరింగి తిని. అఖిల వేదాంత రహస్యంబుల నెరింగితి. సవికల్ప, నిర్వి కల్ప సమాధుల తత్త్వము అనుభవగోచర మొనర్చితి. పరోక్ష అపరోక్ష సాక్షాత్కార జ్ఞానమంతయు కరతలామలకం బొన ర్చితి. కావుననే ఆనందామృతమున నోలలాడు చుంటిని. ఇంక నాకు కావలసిన దేదియు కాన్పించుటలేదు.

శారద—నాయనా! జాగ్రత్తగా ఆలోచించుకొనుము. నీ కేమియు కాన్పించుట లేదు?

రామ—శారదా! ఆ విషయము నేనే చెప్ప బోవుచున్నాను. నరేంద్రా! నీకేమియు తోచుట లేదా?

నరే—గురువర్యా! నిర్వికల్ప సమాధియందు నిరంతరము ఆనంద మగ్నుడనై యుండెదను.

రామ—నరేంద్రా! ఇట్టి తుచ్ఛకోర్కె నీకెట్లు గల్గె; నీ ఆనం దమునే నీవు చూచుకొనుచున్నావా! సామాన్య మాన వుల వలె నీకును, స్వార్థమే, అంకురించెనా? పరమ పవిత్ర మగు దేశసేవాభాగ్యము నొంది, భారతీయులకే గాక

ప్రపంచమున కంతకును, జ్ఞానదాన మొనంగి, భగవంతు డిచ్చిన తనువు, జ్ఞానధనము, భగవంతునియొక్క బిడ్డలకే వినియోగించద వనుకొంటి గాని, దేశమెట్లున్నను సరే, నీ సహోదరు లెట్లున్నను సరే, నీయంతట నీవొక మూల దావళము త్రిప్పుకొనుచు శివోహమ్ శివోహమ్ అను కొనుచు హృదయములేని సన్యాసివలె కూర్చుందు వనుకొన లేదు. కాళికాదేవి నాకర్పించిన బ్రహ్మజ్ఞానధనమంతయు నీకు ధారవోసినది నీ ఆనందము నిమిత్తము, నీ సుఖము నిమిత్తమే యనుకొంటివా?

నరేం—గురువర్యా! క్షమింపకోరుచున్నాను. తమ ఆదేశాను సారముగా వర్తించెదను.

రామ—నరేంద్రా! ఈ ప్రపంచమును పునాదులతో పెకల్ప సామర్థ్యము గలవాడవు నీవు. మానవుల అజ్ఞానాంధకార మును పటాపంచలు కావించగల ధీరుడవు నీవు. భారతదేశ విజ్ఞానమును ప్రపంచమంతటను వెదజల్లగలవాడవే నీవు.

గీ. ఆర్యవిజ్ఞాన సామ్రాజ్య మధివసించి
వేద భాండార జలధిలో ఈదులాడి
ఆరితేరిన మూర్తి వీ వరసిచూడ
నీదు సౌఖ్యమ్ముకొఱకు జన్మించినావె.

గీ. జాతి కుల మత భేదముల్ సరకు గొనక
సత్య సందేశమును నీవు చాటవలయు,
అందులకు నీవొకండవె యర్హమూర్తి
వారు! నీసాటి నీవె కాదా కుమార.

సన్యాసియగువాడు కొంతకాలము ఏకాంతముగ దేశాటన మొనర్పవలయును.

గీ. చెప్పవలసిన బుద్ధులన్ జెప్పినాడ
శాస్త్ర మర్యాద లెరుగుదు చాలవఱకు
కొంత లోకానుభవము చేకొన్నపిదప
బుద్ధి తెలిపినదారినే పోగదన్న.

నాయనా! వివేకానందుడవై వర్ధిల్లుము.

శారద—నాయనా! వివేకానందా!

గీ. ఈవు పులిపిల్లవే సుమీ, ఎంచిచూడ,
గావు సామాన్యుడవు, త్రిలోకంబులైన
నొక్కకడకు తేజాలిన యుక్కలుండ
వైన మా శుభాశీస్సుల నందుకొమ్మ!

(ఇరువురును వివేకానందుని శిరస్సుపై చేతులు చాపుదురు.)

(తెరపడును) (నరేంద్రుడు ముందునకు వచ్చును.)

నరే—ఓహో! ఉపనిషత్సందేశమునం దెంత మాధుర్యమున్నది? మదరాసుపౌరులుగాని, హైదరాబాదు పౌరులుగాని, ఉపనిషన్మాత నెంత గౌరవించిరి. సత్యము గౌరవింపబడక అసత్యము గౌరవింపబడునా? ఈమహత్తరమగు ఆధ్యాత్మిక సందేశమును, మహర్షులు భారతీయులకొఱకే అర్పించిరా? "లోకా స్సమస్తా స్సుఖినో భవన్తు" అను నార్యోక్తి ప్రకార మీ సందేశమును పాశ్చాత్యదేశవాసులు కూడ విని సుఖింపవలదా? నా పాశ్చాత్యదేశ సోదరసోదరీ మణులకే వేదాంత తత్వ ముపదేశించుటకై నా మనం బువ్విళ్లూరుచున్నయది. మిత్రులనేకులు ధనము గూర్చి యిచ్చెద

మని చెప్పుచున్నారు. కాని గుర్వాజ్ఞ యైనట్లు నాకేమియు నిదర్శనము కాన్పించుటలేదు. ఐనను నేనిందులకు తగుదునా?

మిత్రుడు:—మీరే యిందులకు తగుదురు. పాశ్చాత్య దేశ ప్రయాణమునకు ఛాందసులు తగరు. అదిగాక, నవీనపద్ధతుల ప్రకారము వారికి బోధించవలయును. మీరా, గీర్వాణ భాష చక్కగ నేర్చితిరి! గంగాప్రవాహమువలె నుపన్యసింపగలరు. వేదవేదాంగముల సారం బంతయు గ్రహించితిరి. సకల పురాణేతిహాసముల నవలోకించితిరి. ప్రపంచమునం గల మతము లన్నియు పరిశీలించితిరి. సామవేద మభ్యసించి, చక్కగా గానము నేర్చుకొంటిరి. నాడు మొదలు నేటివరకు గల గొప్పగొప్ప వేదాంతుల అభిప్రాయములను తెలిసికొని సమన్వయింపగల సమర్థులైతిరి. అద్వైత విశిష్టాద్వైత ద్వైత మర్మంబులన్నియు గ్రహించితిరి. ఇస్లాముమత క్రైస్తవమత సారాంశములు హృద్గతము గావించుకొనిరి. ఇంత యేల! బ్రహ్మజ్ఞానియగు శ్రీరామకృష్ణపరమహంస పాదకమలస్పర్శచే ధన్యులైతిరి! మీకన్న నింక సమర్థు డెవడు! ఆయా దేశ భాషలు మాట్లాడగల శక్తియు మీకు గలదు. కామినీ కాంచనముల తృణప్రాయముగా చూడగల మీకీ ప్రపంచమే దాస్య మొనర్పదా! ఒక్క పాశ్చాత్యఖండ మనయ మేమి! వివేకానందస్వా మిట్లు మౌనముగ భావించె.

వివేకా—ఐనను మిత్రమా! గుర్వనుగ్రహము గల్గిన చిహ్నము కన్పించలేదు. శారదామాతదగ్గర నుండి ప్రత్యుత్తర మును రాలేదు. నా యుద్దేశ్యము కేవల పాశ్చాత్య

దేశాటనకే గాదు - అమెరికాలో - చికాగోలో జరుగ నున్న ప్రపంచ సర్వమత మహాసభలో వేదాంత ఢంకా మోగించి యుపనిషన్మాత పాదధూళిచే వారిని పవిత్రులుగ సౌనర్పవలయు నను ఇచ్ఛ నన్ను బలవత్తరముగా బాధించుచున్నది.

(ఒక మిత్రుడు లేఖ దెచ్చును.)

వివేకా—ఎక్కడ నుండి.

మిత్రుడు—శారదాదేవిగారి దగ్గరనుండి

వివేకా—మా అమ్మదగ్గర నుండియా! ఏదీ!

(లేఖను కన్నుల కద్దుకొని - చించి - చదువును.)

'కుమారా! ఇన్ని నాళ్లుగా నీ సమాచారమే తెలియక ఆందోళన పడుచుంటిని. నేడు నీ లేఖ చూడగానే ఆనంద మయ్యె. పాశ్చాత్యదేశప్రయాణమునకు ఇంకను సందేహించు చుంటివా? అన్నిమతములు చక్కబడవలయు ననియే గదా మన గురువుగారి యుద్దేశము. నిన్నాశీర్వదించుచున్నాను. తక్షణమే బయలుదేరి పోయి ప్రపంచసర్వమతమహాసభలో ప్రవేశించుము. మన గురువుగారు దారి చూపింపగలరు.'

— శారద.

ఓహో! అమ్మ ఆజ్ఞ యైనది. మిత్రమా! ఇంక తడవు నేయను. మనకు ధన సహాయము చేయుదు మన్న వారి కీ శుభసమాచారము తెలియజేయుము. పోయి రమ్ము. కొంచెము విశ్రమింతును.

(మిత్రుడు, వివేకానందుడు నిష్క్రమింతురు)

రంగము 16.

(వివేకానందుడు నిద్రించుచుండును.)

వివేకా—(ప్రాతఃకాలమున లేచి సముద్రముపైన శ్రీరామకృష్ణుని నడకచూచి) ఓహో! ఏమి ఈ దృశ్యము! గురువుగారే ఎందుల కిట్లు దర్శన మిచ్చిరి. నా కుత్సాహము కల్గించుటకా? ఏ మా ప్రసన్నవదనము. నా కనుజ్ఞ నొసంగితిరా! సముద్రముపైన నడచుచుంటిరే! సముద్రయానము నన్ను జేయు మనియేనా? పశ్చిమముగా పోవుచుండిరే? ప్రపంచ సర్వమత మహాసభకు నన్ను పొమ్మనియేనా! ఆ! ఆ! అదృశ్యులైతిరే. ఇంతలో - ఇంకను సందేహ మెందులకు?

శా. ఆ పాశ్చాత్య విదేశముల్ తిరిగి బ్రహ్మజ్ఞాన గంగామృతం
బా పాశ్చాత్యులఁ ద్రావజేసి భరతాంబాదివ్య నవ్యోత్పల
శ్రీపాదంబుల ధూళి జల్లి నుదర సంసేవ్యంబు, భోగ్యంబు నా
నీపుణ్యస్థలి చేరకున్న నుపశాంతిం బొంద నా కానౌనో!

మ. శుభచిహ్నంబు లొకొక్కటే గలిగె; సంశోభించె మన్మానస
ప్రభ; ప్రాచీదిశ గానిపించు తరుణార్కజ్యోతి భాస్వంతమై
నభమం దల్లుకొనం దొడంగెడిని విజ్ఞానామృతస్వాదికే
ది భరంబా? నత డేది పూనిన జయంబే గాని ఓటున్నదే!

జగన్మోహన్—స్వామిజీ మహరాజ్!

(వందన మొనర్చును.)

వివేకా—ఓ! జగన్మోహన్—కూర్చుండుము. చక్రవర్తిగారికి కులాసాగద!

జగ—స్వామీజీ! చక్రవర్తిగారికి పుత్రోదయ మైనది. వారి
 ఆనందము తమరు వచ్చినగాని పూర్తిగాదని, చక్రవర్తి
 గారు తమ్ము తప్పక తీసికొని రావలసినదిగ నన్నంపినారు.
వివేకా—జగన్మోహనా! ఇప్పు డెట్లు వీలగును!
 ఏను పాశ్చాత్యదేశ ప్రయాణమునకు
 మనసు పెట్టితి నివు డెట్లు మార్చుకొందు!
జగ— ప్రేమ నొకపూట చక్రవర్తికి ముదంబు
 నిచ్చి అటనుండి మీరు పోవచ్చు ననఘ!

తమయందు పంచప్రాణములు పెట్టుకొని తమ దర్శనార్థమై ప్రభువు కలవరించుచున్నాడు. తమరు తప్పక దయచేయవలయును. అచ్చటనుండియే అమెరికా పోవు ఏర్పాటులు ప్రభువే చేయగలడు.

వివేకా—ఏమి ఈ విచిత్రసంఘటనము! శ్రీరామకృష్ణుడు ప్రయాణ సౌకర్యములతో యేర్పాట్లను గూడ గావించుచున్నాడు.

గీ. గురువు సంకల్ప మొనరింప తిరుగుగలదె!
 గురువు మార్గమ్ము చూపింప బరువుగలదె!
 గురు కటాక్షంబు ప్రసరింప కొదువగలదె!
 గురువు ప్రేమకు సాక్షి యీ ధరణి గలదె!
గీ. గురువు పాదాబ్జ సేవలు గూడవచ్చు
 గురువు తీర్థ ప్రసాదముల్ గూడవచ్చు
 గురువు జ్ఞానామృత రసంబు దొరకుటన్న
 పూర్వపుణ్య మదెంతయో పొసగవలదె!

మిత్రమా! అట్లె పోవుదము. పద

(నిష్క్రమింతురు.) (తెరపడును.)

17. లం గ ము.

(చికాగో హోటలులో వివేకానందస్వామివారు)

ఓహో! ఏమి ఈ పట్టణ ప్రజల కోలాహలము! ప్రపంచమున నెచ్చటలేని గొప్ప నంత జరుగుచున్నందున ఇట్లుండ నోపు. వీరి విలాసము లేమి? భోగములేమి? పోకడ లేమి? ఇక్కడి చిత్తమైనను పరమేశ్వరాయత్త మగుటకు తగిన వాతావరణమే కాన్పించుట లేదు. ఈ పట్టణమున పేదవార్లు నివసింప వలను పడదు. నావంటివా డెట్లుండగలడు? ఒక్కొక్క రోజునకే 10 రూ. కావలసియున్నది. హోటలులో గది అద్దెకు రోజుకు 5 రూ. కావలసియున్నది. భోజనమునకు, ఇతర ఖర్చులకు 5 రూ. కావలసియున్నది. నేను తెచ్చిన ధన మెంతయు నల్పముగా నున్నది!

ఈ విషయ మిట్లుండ ప్రపంచమహాసభ సెప్టెంబరు మొదటి వారములోగాని ప్రారంభము గాదని తెలిసినది. ఇప్పుడు జూలై గద! అంతవరకు యిచ్చట నుండుట దుర్భరమే!

అదిగాక ఈ సభకు వచ్చు వ్యక్తులు ఏదైనను సంఘము తరఫున పంపించబడినవారుగా నుండవలయు నట. మదరాసు విద్యార్థుల కీ విషయములు తెలియవు. నేను తెలిసికొనుటకు ప్రయత్నించ లేదు.

ఏనను ముందుగా ఏ యూర ఖర్చు తక్కువగా నుండునో, అక్కడకు చేరి జీవయాత్ర గడుప వలయును.

ఈ విషయము లన్నియు గురుదేవుని కటాక్షముచే చక్కచేయబడవలయును గాని, నావల్ల గానేరవు.

(హోటలు కీపరు ప్రవేశించును.)

వివేకా—అయ్యా! ఇక్కడ ఖర్చు లెక్కువ యగుచున్నవి. తక్కువ ఖర్చులలో జీవితము గడుపు పట్టణము తెలుపగలరా?

హోటలు కీపరు—స్వామిజీ! తమరు బోస్టను పట్టణములో నుండవచ్చును. అక్కడ ఇంత ఖర్చుండదు.

వివేకా—అక్కడ కూడా హోటళ్ళలోనికి నల్లవాళ్ళను రానీయరా?

హోటలు కీపరు—ఇక్కడ నల్లవాళ్లను నీగ్రో లని పిల్తురు. తెల్లదొరలతో కలసి కూర్చుండ నీయరు. కలసి ఫలాహారములు చేయనీయరు. చివరకు హోటళ్లలోనికి ప్రవేశము కూడ నీయరు. నీవు చదువుకొన్నవాడ వని నీ యిబ్బందులు చూచి నేను నీకు బస యిచ్చుటలో సాహసమే చేసితిని. మీ దేశములోగూడ మాలలను మీరు దగ్గఱకు రానీయ రట - వీథులలో నడువనీయ రట - పత్రికలలో చదువుచుందుము.

వివేకా—భారత దేశములో సంఘసంస్కారము జరుగుచున్నది. ఇప్పుడు సంఘములో నున్న పెద్దల దృష్టి ఆ వైపునకే మఱలియున్నది.

(ఒక దొరసాని ప్రవేశించును.)

హో. కీ—అమ్మా! మీ రెక్కడకు పోవుచున్నారు?

దొరసాని—బోస్టను వెళ్లుచున్నాను.

హో. కీ—ఏ పనిమీద?

దొరసాని—అక్కడ మా స్వంత యిల్లున్నది. వ్యవహారము లున్నవి. స్వంతపనుల నిమిత్తమై వచ్చితిని. వెళ్లుచుంటిని.

హో. కీ—వీరు కూడ బోస్టను వచ్చుచున్నారు.

దొరసాని—అట్లైన మా వెంట వచ్చి, మా యింట నతిథులై యుండవచ్చును. (వి. చూచి) తమ రెవరు? ఏమి పనిపై వచ్చితిరి?

వివేకా—భారతదేశము నుండి ప్రపంచమతమహాసభకు వచ్చితిని. సభ యింకను రెండుమాసములకు గాని జరుగ దట. ఇక్కడ ఖర్చు లెక్కువ, బోస్టనుకు వచ్చుచున్నాను.

దొరసాని—(స్వ) ఈతని ముఖవర్చస్సు కోమలమై, లావణ్యమై, జ్ఞానోద్దీపకమై చక్కగా నున్నది. నిజమైన వైరాగ్యము స్ఫురించుచున్నది. మా యింటియందే యుంచుకొని మహత్తరవిషయములు వినుదును. భగవంతు డిచ్చిన ఈ అవకాశము జారవిడువను.

(ప్రకాశముగ) అయ్యా, నా వెంట రండు. మా యింట బస చేయుడు. మీ మత విషయమును ముందుగా నాకు చెప్పుడు. అక్కడ గల గొప్పగొప్పవారికిని, విద్యావంతులకును మిమ్ముల నెఱుకపఱచెదను.

హో. కీ—అయ్యా! ఆ అమ్మగారితో పొందు. మీకు సౌకర్యము లన్నియు కుదురును.

వివేకా—అట్లే వచ్చుచున్నా నమ్మా.

(దొరసాని, హోటల్ కీపరు నిష్క్రమింతురు.)

వివేకా—ఏ విధమున నెక్కడ సహాయము లభించని క్రొత్త

చోటగూడ గురుదేవుడు తన కార్యమును సాధించుకొను
చునే యున్నాడు?

గీ. అమ్మ గురువరేణ్యులకు జ్ఞానమ్మొసంగె
అమ్మ ఆశీర్వదించి నన్నంపె నిటకు
అమ్మ యింటికి అతిథిగా నరుగుచుంటి
అమ్మ వెన్వెంట నుండ లోపమ్ము గలదె?

(నిష్క్రమించును)

రంగము 18.

(బోస్టను పట్టణములో)

[వివేకానందస్వామి దగ్గరకు దొరసాని, J. H. Wright (Professor of Greek in the Harvard University) వారిని తీసికొనివచ్చును.]

వి—దయచేయండి.

రైటు—ఓహో! మీరేనా హిందూదేశమునుండి వచ్చినది!

వి—అవును, నేనే.

రైటు—మీ మతమునకు ప్రమాణగ్రంథము లేవి?

వి—వేదములు, బ్రహ్మసూత్రములు, భగవద్గీత.

రైటు—మీ మతమునకు ప్రధానపురుషు డెవడు?

వి—హిందూమత మొక పురుషునిపై ఆధారపడియుండ లేదు. అనేకమంది మహర్షుల అనుభవము కలసి ఈ మత మయ్యెను.

రైటు—అందరు వేఱువేఱు విషయములను చూపించిరా?

వి—లేదు. అందరు ఒకే బ్రహ్మమునుగూర్చి పలికిరి.

రైటు—పాపములగూర్చి మీ మత మేమి చెప్పుచున్నది?

వి—పశ్చాత్తాపము నొందినచో వాటి బలము తగ్గు నని.

రైటు—యేసుక్రీస్తుగూర్చి నీ అభిప్రాయ మేమని?

వి—ఆయన ధీరుడు, జ్ఞాని. భగవంతుని ప్రేమతత్వమును వెద జల్లెను.

రైటు—చక్కగా నర్థము చేసికొనియున్నారు. తమరు తప్పక ప్రపంచమతమహాసభలో పాల్గొనవలసినదే!

వి—నేనే సంఘము తరఫున రాలేదే! నన్నెవరు పరిచయము చేయించగలరు?

రైటు—తమ విషయమై చెప్పుట సూర్యునికి వెలుగు నీయగల శక్తి యున్నదా, లేదా యని ఆలోచించుట. నేనే వారి పేర వ్రాసెదను. మా విశ్వవిద్యాలయములలో నున్న ప్రొఫెసర్ల జ్ఞాన మంతయు కూడినను మీ జ్ఞానములో 1000 వంతు గానేరదు. మా అదృష్టమున లభించిరి. (దొరసానిని చూచి) మన యేసుక్రీస్తే ఈ రూపముగా ప్రేమతత్వ మును వెదజల్లుటకు వచ్చియుండనోపు.

స్వామిజీ! తమ కుత్తరముల నిచ్చెదను. వారి పేరకూడ వేరుగా వ్రాసెదను. తమరు చికాగో వెళ్ళుడు. ఇంక నాలుగురోజులలో సభ గూడగలదు. సరిగాని—మతముల గూర్చి మీ అభిప్రాయ మేమి?

వి—అన్ని మతములు ఆయనను చేరుటకు మార్గములే.

రైటు—బాగు! బాగు! మీ సమన్వయజ్ఞానము బాగున్నది.

తమరు తప్పక వచ్చుట మాట్లాడవలసిన వారే యగుదురు. మీరు మరల, చికాగో వెళ్లుటకు కొంత ధన మిచ్చెదను. టిక్కెట్టు తీసికొనుడు.

వి—అట్లే - మీ ప్రేమ మరువదగినది కాదు.
రైటు—నా విధి నే నొనర్చితిని. సెలవు.

(నిష్క్రమించును.)

రంగము 19.

(చికాగోలో వివేకానందస్వామి రైలుస్టేషనులో)

ఈశ్వరవిలాస మేమి! ఎక్కడి కెక్కడ గురుకృపతోడ ప్రసరించుచున్నయది. ప్రస్తుతము నా స్థితి ఎంత దీనమై యున్నది. రైటుదొరగారు నా కిచ్చిన సిఫార్సు ఉత్తరములు ఎక్కడనో జారిపోయినవి. అరచేత అరగాని యైనను లేదు. కూటికి గూడ చూడవలసియున్నది. ఇక్కడనుండి సభావిష యములు చెప్పగలవా రున్నారేమొ తెలిసికొన వలసియున్నది. ఎవరి నడుగుదును? దగ్గఱ నున్న సామాను లన్నియు పోవుట, సన్యాసికి తగిన కార్యమే. (ట్రంకుపెట్టె చేతితో పుచ్చుకొని లేచి) అయ్యా! ప్రపంచమత మహాసభ యెప్పుడో, ఎచ్చటనో చెప్పగలరా?

దొరలు—
- ఒకడు—మాకు తెలియదు పొమ్ము.
- ఒకడు—(చూచి కెకిలినవ్వు నవ్వును.)
- ఒకడు—ఈ కొత్తమృగం ఎక్కడిదోయి!

వి—పదిగంట లైనది - ఎవడు జవాబు చెప్పువాడే లేడే!
ఆకలిగా నున్నది. భిక్షాటన మాచరించెదను. (ముందునడచు)

ఒకయింటిదగ్గఱ—భవతి భిక్షాం దేహి!
ఇంటివాళ్లు—పో.
ఒకయింటిదగ్గఱ—భవతి భిక్షాం దేహి!

ఇంటివాళ్లు—ముద్దువలె ఉన్నావు. కూలిచేసుకు తిను, పో.

ఒకయింటిదగ్గర—భవతి భిక్షాం దేహి !

ఇంటివాళ్లు—అయ్యా! మేము కడుపేదవారము.

వి—ఓహో! ఇక్కడ నెవ్వరును భిక్షము పెట్టువారును లేరే! పరమేశ్వరా! ఎట్టి స్థితికి తెచ్చితివి! చేత ధనము లేకుండ చేసితివి! ఆకలి కన్నము లభింపనీయవైతివి! రైటుదొరవారు వ్రాసి యిచ్చిన సిఫార్సు ఉత్తరములను పాఱవేయించితివి! ఆహాహా! గురువర్యా! నన్నేల అమెరికా దేశమునకు తీసికొనివచ్చితివి! తెచ్చి యీ అగచాట్ల నేల పెట్టెదవు! ఇంక నా ప్రయత్నము లేదు. ప్రభూ! నీవే శరణ్యము. గురువరేణ్యా! దాసోహం. అమ్మా! కాళికా మాతా! నీయిష్టము. శారదామాతా! నీ తపశ్శక్తియే నా కాధారముగాని మఱేమియు లేదు. నాకుగల తెల్వి తేటలన్నియు నీ వొసంగినవియే కదమ్మా! పాల ముంచినను నీట ముంచినను నీదే భారము! (ఒక యింటి అరుగుపై చతికిలబడును.) (ఆ యింటిలోనుండి దొరసాని బైటకు వచ్చి స్వామివారిని చూచి)

హేలు—(స్వ) బోష్టనునుండి రైటుదొర వ్రాసిన వ్యక్తి ఈత డనియే తోచుచున్నది. గుర్తు లన్నియు ఇతనియందు కాన్పించుచున్నవి. ఐనను పలుకరించి చూచెదను.

(ప్ర) ఆర్యా! తాము ప్రపంచమతమహాసభకు హిందూదేశమునుండి ప్రతినిధిగా వచ్చితిరా?

వి—(ఆశ్చర్యముతో) అవును (స్వా) ఎవరీ యమ్మగారు! నన్నె ట్లెరిగెను.

హేలు—తాము లోపలకు దయచేసి తత్క్షణమే స్నానము చేయుడు. ఆహారము స్వీకరింపుడు. తగిన వస్త్రములు ధరించి విశ్రాంతి తీసికొనుడు. తరువాత తక్కిన విషయములు మాట్లాడుదును. మీ విషయమై రైటుదొరగారు నాకు దెలియజేసియున్నారు. మిమ్ముల నిప్పుడే సభకు తీసికొని పోవలసియున్నది. మీ కొఱకై చూచుచుంటిని.

వివేకా—ఓహో! ఏమి ఆ జగజ్జనని కరుణావిశేషము. (స్వా) ప్రయత్నాహంకార మున్నంతవరకు అమ్మ రక్షణకు రాదుగద!

గీ. అన్యథా శరణం నాస్తి యని యెవండు
హృదయకమలమ్ము నమ్మ కర్పించు భక్తి
ఆ యహంకారశూన్యున కా క్షణంబె
అమ్మ సేవింపరాదె దయార్ద్ర దృష్టి.

(లోపల ప్రవేశించుచును.)

రంగము 20.

[చికాగోలో ప్రపంచమత మహా సభ: 1893 September అధ్యక్షుడు: డాక్టరు. బారోస్ దొరగారు. ఇతర సభ్యులు. Monday at 10 P. M. బ్రహ్మ సమాజము తరపున ముజుందారు. కలకత్తా, నాగర్ కార్, బొంబాయి. జైన మతస్థుల తరపున గాంధీ. దివ్యజ్ఞాన సమాజము తరపున చక్రవర్తి అనిబిసెంటు. ఉపనిషన్మతము తరపున వివేకానందస్వామి,

బౌద్ధమతము తరపున-ధర్మపాలుడు - సిలోను. అందరు కుర్చీలలో కూర్చుని యుందురు. మహమ్మదీయ గురువులు, క్రైస్తవ గురువులును ఉందురు. సామాన్య ప్రార్థన.]

డాక్టరు బారోస్—దొరసానులారా! పెద్దమనుష్యులారా! అనేక దేశములనుండి కష్టనిష్ఠురముల కోర్చి, ఈ మహాసభను జయప్రదముగ సాగించుటకు వచ్చిన మీ అందరను అభినందించుచున్నాను. వీ రందరును సక్రమముగ ఆయా సమాజముల తరపుననే వచ్చియున్నారు. ఈ స్వామి - వివేకానందస్వామి మాత్రము హిందూ దేశము నుండియే వచ్చినను, హార్వర్డు యూనివర్సిటీ ప్రొఫెసరు రైటు దొర వారిచే సిఫార్సు చేయబడి, సభలో ప్రవేశమును పొందిరి. వీ రే సంఘము తరపున వచ్చియుండ లేదు. తమ రందరకును అమెరికా ఖండవాసుల తరపున మరియొకసారి వందనముల నర్పించుచున్నాను. ఒక భగవచ్ఛక్తి కలదని ప్రతి వారును నమ్మి యే శక్తికి సేవచేయుటకు సిద్ధమగుచున్నారో, యే శక్తి, ప్రతివానికి మానసిక ఆధ్యాత్మిక శక్తులను ప్రసాదించుచున్నదో, ఏ శక్తి యను పునాది మీదనే హిందువుల విజ్ఞానపరంపరలు ఆధారపడి పాశ్చాత్యుల నాగరికతను తీసికొనుచున్నవో, అట్టి శక్తిని గూర్చి ప్రతి మతమువారును తెలిసికొనవలసిన యవసరమేర్పడినది గావున మతమునకు ముఖ్యముగ ప్రాధాన్యమీయవలయును. నేనే యెక్కువగ మాట్లాడి మీ కాలమును వ్యర్థము చేయను. చక్రవర్తిగారు మాట్లాడుదురు.

చక్రవర్తి (లేచి)— Ladies and Gentlemen! దివ్యజ్ఞాన సమాజమున నన్నిమతముల వారికి చోటువున్నది. అందరును చేరవచ్చును. మహర్షులు మనలను పాలించుచున్నారు. వారి కృపకు మనము పాత్రులము గావలసియున్నాము. ఈ విషయమునందు ప్రజలు ముఖ్యముగ శ్రద్ధతీసికొన వలసి యున్నది. (కరతాళధ్వనులు)

డా. బారోస్— బౌద్ధమతమునుగూర్చి ధర్మపాలుగారు పల్కెదరు.

ధర్మపాలు—(లేచి) Ladies and Gentlemen! అహింసయే ముక్తిమార్గము. ఒకరు మనయం దెట్లుండవలయునని కోరుకొందుమో, అట్లే మన మితరులయం దుండవలయును గదా! కావున నెవనికి హానిచేయరాదు. అట్లున్నవారికే నిర్వాణము చేకూరును. (కరతాళధ్వనులు)

డా. బారోస్—(లేచి) వివేకానంద స్వామివారు మాట్లాడుదురు.

వివేకానందస్వామి (లేచి నవ్వి) —

గీ. అమ్మ! తెలు బమ్మరాణి ని న్నుమ్మినాడ
నాట్య మొనరింపవమ్మ నా నాల్కపైన
గురువరా! తండ్రి! నా బుద్ధి గుహను జొచ్చి
తగిన యూహాలు తోచింప దరలిరమ్ము.

(ప్ర)—సోదరసోదరీమణులారా! Sisters and Brothers of America (కరతాళధ్వనులు) ప్రపంచమతమహాసభకు ఆహ్వా

నించినవిమ్ములనందరను హృదయపూర్వకముగ నభినందించు చున్నాను. ఏ మత మన్నిమతములకు తల్లివంటిదో, ఏ మతమునందు వేదాంత మెరిగిన సన్యాసులు మహర్షులు ఉద్భవించిరో, ఏమతము సర్వమతసామరస్యమునకు తోడ్పడునో అదియే నా వేదమతము. (కరతాళధ్వనులు) అనేక ప్రవాహములు ఎక్కడెక్కడ పుట్టినను ఎక్కడెక్కడ ప్రవహించినను, తుదకు సముద్రమునే ఎట్లు చేరుచున్నవో, అట్లే ఏయే మతములో యేయే దేశములో ఎవడు పుట్టినను ఏయేమార్గమునందు నడచినను, తుదకు ఒకే భగవంతుని చేరుచున్నాడని వేదమతము చెప్పుచున్నది. ఉపనిషత్తులు భగవద్గీతయు నిట్లే చెప్పుచున్నవి. అట్టి మతమునందు ద్వేషమునకు చోటు లేకుండుటయేగాక అన్నిమతముల వారిని, సోదరసోదరీమణులని భావించుటలో తప్పేమున్నది? కావున వారి వారి మతములయందే చక్కగ ననుష్ఠించి, భగవంతుని కనుగొనవచ్చునని వేదమాత చెప్పుచున్నది. "నాది" "నేను" యీ రెండును లయమైన వెంటనే మిగులు నది పరబ్రహ్మమే, కావున మీరందరు బ్రహ్మస్వరూపులే యని వేద ముద్ఘోషించుచున్నది. (కరతాళధ్వనులు)

గీ. ఎచటఁ బుట్టుగాక! ఎచ్చటఁ బ్రవహించు
గాక! జలధియందె కలియు నదులు;
ఎచటఁ బుట్టుగాక! ఎట వసించెడు గాక!
జీవులెల్ల కలియు దేవునందె!

గీ. మతమటన్న నేమి? మార్గమ్మె యవుగాదె?
మతము లేక దేవు వెతకుటెట్లు?
యూరు చేరు టన్న దారు లెన్నుండవో?
దారిలేక యూరు చేరుటెట్లు?

గీ. మతము మార్చుకొన్న మహిమలు కలుగునా?
మనసు మారెనేని మహిమ గలదు
మనసు లయమె యైన మనుజుండు దైవమౌ;
వేదసార మిద్ది వినుడు బుధులు!

గీ. వేదమాత మాట వేయేండ్లు వర్ధిల్లు
మనిషి మాట లపుడె మాయమగును
మనుజు నమ్మనేల? మాధవు నమ్మరా
రాజబాట దొరకురా! నిజంబు.

గీ. ఎవని యందున్న ఆత్మగానీ యొకండె
గుణములంటె భేదమ్ములు; గుణికి లేవు.
గాన నైకమత్యంబె మోక్షప్రదంబు
వేదసారమ్ము తెలియుడీ విబుధులార!

గీ. ప్రేమమయమూర్తి గాదె హిందూమతంబు
దోషరహితంబు గాదె హిందూమతంబు
అన్ని మతముల సత్యంబు లనుభవములు
ప్రేమను గ్రహించు కన్నతల్లియె నిజంబు.

గీ. అట్టి వేదమతము నిట్టె గ్రహింతురా
గురువు సేవ లేక దొరకుటెట్లు

గ్రంథములు పఠింప జ్ఞానంబు దొరకునా
బ్రహ్మనిష్ఠవలనఁ బరగుగాక !

AFTER PRAYERS TO SARASWATI

Sisters and Brothers of America

As the different streams having their sources in different places all mingle their water in the sea, so, O, Lord, the different paths which men take, through different tendencies, various though they may appear, crooked or straight, all lead to thee.

Bhagavadgeeta says :—

" Whosoever comes to me through whatsoever form I reach him ; all men are struggling through paths which in the end lead to me ".

ఈ విషయము తెలిసికొనుటకే గురుసేవ కావలసి యున్నది. అట్టి గురువున కెట్టి లక్షణము లుండవలయునో బైబిలు కూడ చక్కగా చెప్పుచున్నది. అట్టి గురులక్షణములు గలవారినేనా మీరు సేవించుచున్నది ? గ్రుడ్డి గురువులను నమ్మిన గ్రుడ్డివారగుదురు గద ? (కరతాళధ్వనులు)

(సభలో విపరీతమగు కరతాళధ్వనులు, జేబురుమాలు లెగుర వేయుట, సంతోష సూచనలు)

డా. బారోస్—స్వామీజీ ! మీ సమయ మయిపోయినది.

(స్వామీజీ కూర్చుండబోవుచుండ ప్రేక్షకులు "Continue, Continue" యని మీరే చెప్పండి, మీరే చెప్పండి యని అరతురు.)

డా. బారోస్—స్వామీజీ ! తమరే చెప్పండి.

వివేకా—ఒక మతమునందే మోక్షమున్నదని చెప్పువారు నూతిలోని కప్పలవంటివారు గద! ఒక మతమునందే దేవుడున్నాడని చెప్పువానికంటె మూర్ఖుడుండునా? మోక్షము మనసునందున్నదిగాని మతమునందేమున్నది. మీరు హిందూదేశములో హిందువులను క్రైస్తవులుగ చేయుచున్నారు. అంటే పేరులు మారుస్తున్నారంతే. అది ముక్తికి మార్గముగాదు. మీలో నెందరు ఉపనిషత్తులు, బ్రహ్మసూత్రములు, భగవద్గీత చదివి అర్థము చేసికొనిరో చేతులెత్తుడు? (కరతాళధ్వనులు) (8000 మందిలో 4 గురు చేతులెత్తుదురు). మీలో హిందూమతమును గూర్చి చదివినది నలుగురే అయినను, హిందూమతమును ఖండించుటకు అందరుబయలుదేరుదురే! (తలలు వంచుకొందురు) ఇది సిగ్గుకాదా మీకు? అవమానము గాదా మీకు? - కావున అన్నిమతములు చదివి అర్థము చేసుకొన్నవాడెన్నోకమతము ఖండించునా? అందలి అమృతమునే స్వీకరించును. (కరతాళధ్వనులు)

డా. బారోస్—Ladies & Gentlemen & Delegates! దొరసానులారా! పెద్దమనుష్యులారా!! అతిథులారా!!! స్వాములవారి యుపన్యాసము వైపునకే మీ అందరి దృష్టులు కేంద్రీకరింపబడినవి. మీరే గాదు, సత్యమెరుంగదలచిన ప్రతివానికి అది వినుట కుతూహలముగనే యుండును. అమెరికా ప్రజలలో స్వామివారి పేరు హత్తుకొనిపోయినది. ఈ మతమహాసభ తరఫున వారికి కృతజ్ఞతా

పూర్వక వందనము లర్పించుచున్నాను. వారిని ఉపన్యాసముల నిమిత్తమై కొన్ని మాసములు అమెరికాలోనే యుండవలయు నని, మీ అందరి తరఫున ప్రార్థించుచున్నాను. ప్రోగ్రాము ముందు తెలియచేయబడును. ఈ నాటిసభ పూర్తి అయినది. (తెర పడును)

రంగము 21.

[రాజమండ్రి రైల్ స్టేషను ప్లాటుఫారములో]

న్యాపతి సుబ్బారావుపంతులుగారు:—

మిత్రులారా! రైలు వచ్చు వేళయైనది. ఈ రైలులో నే శ్రీ శ్రీ వివేకానందస్వామివారు వచ్చుచున్నారు. వారు కలకత్తా వెళ్లుదురు. మన భాగ్యమే కదా - వారి కొరకు పూలదండ సమర్పించు కొందము.

(అంతలో రైలు దిగి స్వామివారు నిలుతురు)

(శ్రీ పంతులుగారు వారిమెడలో పూలదండ నుంతురు.)

(కరతాళధ్వనులు)

ఒక కవి కుమారుడు—

గీ. దేశమాత దేదీప్యపుం దేజమదిగో!
జ్ఞానభానుండు నవ్వుచున్నాడు చూడు
దాస్యతిమిరమ్ము నకు నింక తావులేదు
భళిర! ధన్యాత్ములము శివదర్శనమున!

(స్వామివారు, అందరికి నమస్కరించి)

వివే— నా భారత దేశము నాభారతమాత సేవాభాగ్యము లభించె. నా వేదభూమి నా వేదమాత సేవాభాగ్యములభించె.

నా కర్మభూమి } అహో ! నా ఋషిసంతానము !!!
నా పుణ్యభూమి } నా భారతభూమికై రక్తము ధారవోయు దును. అజ్ఞానమును కూకటి వేళ్ళతో పెకలించెదనుగాక. నా భారతదేశము పూర్వపు ఔన్నత్యదశలో నుండగాంతును గాక ! పాశ్చాత్యదేశములలో నాల్గు సంవత్సరములుగ ఆధ్యాత్మిక ప్రబోధము గావించినను నా మనస్సు భారత మాత పాదపద్మములయందే గలదు. నా కార్యక్రమములో మీ రందరు పాల్గొన గోరుచున్నాను. మీరందరు గౌరవించుట ఈ పేదసన్యాసినిగాదు. ఆ వేదమాతనే గౌర వించుచున్నారు. భగవద్గీతను చదువుడు. ధైర్యశాలురు కండు. ఇంతకును కారణమెవ్వరో తెలియునా ?

గీ. నాతిగల బ్రహ్మచర్యంబు నడిపె నెవడు?
కామినీకాంచనము ద్రోయ గలిగె నెవడు?
వేదమాతగా మూర్తిభవించె నెవడు?
సకలమతముల సారమ్ము జాటె నెవడు?
అనుభవంబున కెవడు పెట్టినది పేరు?
ఆర్యహితుడు ప్రేమాస్పదుం డఘరహితుడు;
అతడె శ్రీరామకృష్ణుం డీ యవనిలోన
మఱతుమే వారి నెన్నిజన్మాలకైన.

(కరతాళధ్వనులు)

(ప్లాటుఫారము మీద)

జై శ్రీరామకృష్ణపరమహంసగారికి
జై వివేకానందస్వామిగారికి — జై భరతమాతకు !

రంగము 22.

కలకత్తావీధిలో ఒక హరిజనసోదరుడు

(స్వ) ఔరా! ఎన్నియిక్కట్లు పడవలసెను? మా దొర పెద్ద బంగాళాలో కాపురము. నేను మురికిగుంటల మధ్య నివసించుట. సుఖమైన స్థలమిచ్చుటకైనను వారికి దయరాకపోయెనే? మా కుఱ్ఱవానిని చదివించుటకైనను, సొమ్ము లేదు గద - పెద్దకుల మనుకొను వారి బడులలోనికి రానీయరు గద - అంతవఱకేల? శుభ్రములైన నడివీధులలో కూడ నడువనిచ్చుటలేదు. పెద్దవారనుకొనువారనుభవించు సుఖములకు మా మేని చెమటలే కదా కారణము. ఇంక నీకట్టుబాట్లలో నెన్నినాళ్ళు జీవించగలను?

(క్రైస్తవ సోదరుడు ప్రవేశించును.)

ఏమోయి! నే నెన్నిసార్లు చెప్పినను వినవుగద! మా మతములో కలవవోయి. నీకు అన్ని విధముల సౌకర్యములు కలిగించెదము. నీపిల్లవానికి చదువు చెప్పించెదము. నీకు వసతిగల కుటీర మిప్పించెదము. ఇంతయేల - మాదొరగారి దగ్గఱ వారితో సమానంగా కారులో కూర్చోపెట్టస్తాము. ఇంక యేసుక్రీస్తు ప్రభువు నీకు పరలోకరాజ్యంలో సుఖం ఇప్పిస్తాడు. ఆయన మనపాపములకై పుట్టినాడు.

హరిజనసోదరుడు——ఇది బాగానే ఉందండి. అయితే యేసుక్రీస్తు ప్రభువు చెప్పినట్లు నడుచుకోవటం కష్టం అంటారు గాదండి.

క్రై. సో.——నిజమేనోయి! అలా నీవు నడుస్తావా? నేను నడుస్తున్నానా! - మన గురువులు నడుస్తారా? - ఎవడో

ఒకానొకడు పడుస్తాడు గాని. ఈ మాటలకేమిగాని, ఆయ
నను నమ్ముకోవోయి, యిందులో చేరి! మీ మతంలో
నువ్వెన్ని బాధలు పడుచున్నావో చూడు!

(మహమ్మదీయ సోదరుడు ప్రవేశము.)

ఏమండీ పాదిరీగారు! వీణ్ణి మీలో కలుపుకుందాం
అనుకొంటున్నారా! మీలో మీకే అనేక తగాదాలున్నాయి.
కాథలిక్కులని, ప్రొటెస్టెంటు లని, ఇంకా ఎన్నో! ఎందులో
కలుపుతారు వీణ్ణి.

హ. సో. —వారిలో వారికి కూడ స్నేహం లేదటండీ.

మ. సో. —తెల్లవాళ్ళు, నల్లవాళ్ళు అనే భేదమే వాళ్ళలో
చావలేదు. క్రీస్తుప్రభువుపేరు చెప్పుకొని పొట్టపోసుకుం
టున్నారు. మీ మతంకంటె బాగుంటుందిలే - కాని మా
మతంలోకిరా! కులభేదాలు లేవు. కక్షలు లేవు. మాతో
సమానంగా ఉండవచ్చు. వెయ్యి దేవుళ్ళు లేరు. ఒకే
దేవుడు. అందరము ఆయన బిడ్డలము.

హ. సో. —నా కష్టాలకు అడ్డువస్తారా అండి.

మ. సో.—ముందు భక్తితో చేరవోయి. తరువాత చూద్దాం
తక్కిన సంగతులు.

(వివేకానంద స్వామి ప్రవేశించును.)

సోదరులారా! ఏవిషయమై ప్రసంగించుచున్నారు?

హ. సో. —(నమస్కరించి) ఆర్యా! హిందూ మతములో
కష్టము లెక్కువగా నున్నవి. ఆదుకొనువారు కాన్పించుట
లేదు. ఏమతంలో నైనా చేరితే బాగుంటుం దేమో అను

కొంటుండగా వీరు వచ్చి వారి వారి మతములలో చేరు మంటున్నారు.

వివేకానందస్వామి—సోదరులారా! ఎందుకీ ఆడంబరములు. ఎందుల కీ స్వార్థపరాయణత్వము. మతము మార్చుటవలన నేమి ప్రయోజనము? పేరు మార్చుటయే గదా! మనస్సు మారవలయు నని గదా మతము లన్నియు చెప్పుట. అన్ని మతముల వారికి దేవు డొక్కడే గద! అన్ని మతముల వారికి సత్ప్రవర్తనము ముఖ్యము గద! అన్ని మతముల లోను ప్రక్క యింటివానిని తన వలె చూచుకొమ్మనియే గదా సిద్ధాంతము! అన్నిమతముల వారికి పాపనాశనము పశ్చాత్తాపము వలన, అనుభవము వలన, కావలసినదే గద! ప్రాపంచిక లాభములకై మతము మార్చుకొన వలయును గాని, ముక్తికై మార్చుకొనవలసిన పని లేదు. కొరానులో చూడుడు. "మతము మార్చవలయు నను నిర్బంధము లేదు" అని గలదు. బైబిలులో చూడుడు. "నేను నా తండ్రియు నొకటియే. నన్ను చూచినవాడు నా తండ్రిని చూచినట్లే" అని యున్నది. భగవద్గీతలో చూడుడు. "ఎవ రే విధమున నన్నారాధించినను నరే" యని యున్నది. ఉపనిషత్తులలో చూడుడు. "జీవుడే శుద్ధు డైనచో దేవు" డని యున్నది.

కావున - సోదరులారా! నిజముగా మీకు సహాయము చేయవలయు నని యున్నచో మతములో కలుపుకొనవల యునా? అవసరమగు ధనసహాయము చేయుడు. విద్యాసహా యము చేయుడు.

నాయనా! హరిజనసోదరా! నీవు మతము మార్చు కొనవలసిన పనిలేదు. హిందూమతమునందే ఉదారులుకూడ ననేకమంది కలరు. వారిచే నీకు కావలసిన సహాయము చేయించెదను. రమ్ము. నీ భక్తివిశ్వాసములు మార్చుకొన వలసిన పనిలేదు. నీ కష్టములకై యితరులను దూషించను వద్దు. హరిజనసోదరులకు మంచికాలము రానున్నది; భయపడకుము.

గీ. మతము మార్చుకొనుట మతిమార్చుకొను కాని
పేరు మారు గాక మిత్రులార!
మతములందు దోషమతు లున్న మాత్రాన
మతము మార్చ నగునె మాన్యులార!

సోదరా! రమ్ము! మంగళ మిట్లుండుగాక!

గీ. కులమువలనగాని గోత్రమ్మునను గాని
ధనమువలన గాని ఘనత గాని
జాతివలనగాని సంఘమ్ముచేగాని
దురిత మేమి లేదు సరసులార!

గీ. బిరుదువల్లగాని ప్రియులవల్లనుగాని
దేశముననుగాని వాసిగాని
రంగువలనగాని, రాజ్యమ్మునను గాని,
దురిత మేమి లేదు సరసులార!

గీ. అన్నినష్టమ్ముల పునాది స్వార్థపరత
అన్నికష్టములకు నిక్క స్వార్థపరత
స్వార్థపరతయే పోయినా అప్పుడపుడె
అచట ఆనందసామ్రాజ్య మబ్బుచున్నె!

కళాపీఠ ప్రచురణాలు.

---

1. The History of Andhra Commerce — Rs. 0—2—0
   by, Sree K. R. Subrahmanyam M. A, Ph. D.,

2. Andhra Social Life & Organisation — 0—8—0
   by, Sree B. Seshagiri Rao, M. A. Ph. D., M. A S.,

3. శ్రీ కళ్యాణ హాస సుషమ (సంస్కృతము) — 0—2—0
   శ్రీ విద్వాన్ కోపల్లె శివకామేశ్వరరావు

4. నారాయణరావు (నవల) శ్రీ అడివి బాపిరాజు, — 2—8—0

5. రేఖావళి: (అందమైన రేఖాచిత్రాలు: ఆనందకరమైన గేయాలు) శ్రీ తాండవకృష్ణ సంకలితము. — 0—4—0

6. "నూటపదహార్లు" - బాలబాలికలకు కంఠపాఠము చేయదగిన తెలుగు పద్యరత్నములు. శ్రీ రాజా రంగయ్యప్పారావు బహద్దరు, ఎం. ఏ., (ఉయ్యూరు యువరాజావారు) శ్రీ మాధవాచార్యులు, ఎం.ఏ., గార్లచే సంపాదింపబడినవి. — 0—4—0

7. రాణీ సోమ. రాజ రాధాకృష్ణశాస్త్రి — 0—8—0

8. అమరకోశము - అమరసింహుడు — 3—0—0

—। ముద్రణలో నున్న గ్రంథాలు ।—

9. Andhra Industry
   Sree R. K. N. Gajapati Raju, B. A., B. L.,

10. Andhras & their contribution to the Dance-Art
    Sree Thandava Krishna, M. A.

11. The Kuchipudi Dancers of Andhra
    Sree Thandava Krishna, M. A.
    (Paper contributed to the All India Oriental Conference - Hyderabad)

12. భారతీయ నాట్యము - శ్రీ తాండవకృష్ణ, ఎం. ఏ.

13. కూచిపూడి భాగవతులు - శ్రీ తాండవకృష్ణ, ఎం. ఏ.

14. నాట్యసుందరులు - శ్రీ తాండవకృష్ణ, ఎం. ఏ.

15. కళాశిఖరాలు
    కథా వాఙ్మయంలో సుస్థిరకీర్తి నార్జించిన కథకుల రచనలు

16. కౌముదీ మహోత్సవము (నాటకము)
    దివాకర్ల వెంకటావధాని B.A. (Hons)

17. ప్రపంచయుద్ధం - రాజ రాధాకృష్ణశాస్త్రి